

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANS ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI FİNANS VE KATILIM BANKACILIĞI
BİLİM DALI

KAMUNUN KATILIM BANKACILIĞINA GİRMESİNİN
KATILIM BANKACILIĞINA OLAN MUHTEMEL
ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ferhat ARSLAN

İstanbul
Mart, 2018

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANS ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI FİNANS VE KATILIM BANKACILIĞI
BİLİM DALI

KAMUNUN KATILIM BANKACILIĞINA GİRMESİNİN
KATILIM BANKACILIĞINA OLAN MUHTEMEL ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ferhat ARSLAN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ahmet TABAKOĞLU

İstanbul
Mart, 2018

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Uluslararası Finans ve Katılım Bankacılığı Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan **Prof. Dr. Ahmet TABAKOĞLU**

Üye **Prof. Dr. İbrahim Güran YUMUŞAK**

Üye **Dr. Öğr. Üyesi Turgay GEÇER**

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ömer ÇAHA

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Kamunun Katılım Bankacılığına Girmesinin Katılım Bankacılığına Olan Muhtemel Etkileri**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Ferhat ARSLAN

TEŞEKKÜR

Tez çalıőmam sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösteren ve destek olan danışman hocam Sn. Prof. Dr. Ahmet TABAKOĞLU'na değerli zamanlarımı ayırıp sorularımı röportaj yoluyla cevaplayan saygıdeğer yöneticilerim Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ő. İnsan Kıymetleri Birim Müdürü Sn. Kenan SARIOĞLU'na, Başekonomist Sn. Ömer EMEÇ'e, Karadeniz Bölge Müdürü Sn. İbrahim UZUN'a, Avrupa 1 Kurumsal Şube Müdürü Sn. İzzet BEYAZ'a, Ümraniye Şube Müdürü Sn. Abbas GÜNEŞ'e, Türkiye Finans Katılım Bankası Bölge Satış Müdürü Sn. Davut BAŞER'e, Vakıf Katılım Şube Müdürü Sn. Şahin SOLMAZ'a ve Ziraat Katılım Bankası Bilanço ve Operasyonel Risk Yöneticisi Ahmet Batuhan KARAOSMANOĞLU'na, tezimin her aőamasında ve her konuda desteklerini esirgemeyen isimlerini sayamadığım yöneticilerime, çalışma arkadaşlarıma, dostlarıma ve çalıőmalarım boyunca manevi destekleriyle beni hiğbir zaman yalnız bırakmayan aileme sonsuz teşekkür ederim.

ÖNSÖZ

Sürekli olarak artan küresel rekabet ortamında katılım bankaların başarılı olabilmeleri için müşterilerine sundukları ürün ve hizmetin daha iyi ve daha hızlı gerçekleştirebilmeleri, diğer bankalara göre fark yaratabilmeleri gerekmektedir. Bunun için müşterilerine sundukları ürün ve hizmet portföyünde inovasyonlarını gerçekleştirmek zorundadırlar. Türk bankacılığı sektördeki bu gelişmelere hızlı tepki vermiş; ürün ve hizmet portföyünde inovasyon gerçekleştirerek müşterilerine daha hızlı, daha güvenli ve daha iyi hizmet sunmaya başlamıştır.

Bu araştırmada Türkiye'deki katılım bankalarının müşterilerine sunduğu ürün ve hizmetlerde yeni bakış açıları incelenmiş, kamu bankalarının katılım bankacığına girmeye başlamasıyla katılım bankacığına muhtemel etkilerinin ve sonuçlarının neler olabileceği araştırılmıştır.

Ferhat ARSLAN
İstanbul- 2018

ÖZET

KAMUNUN KATILIM BANKACILIĞINA GİRMESİYLE OLUŞACAK MUHTEMEL ETKİLERİ

Ferhat ARSLAN

Yüksek Lisans

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ahmet TABAKOĞLU

Mart- 2018, 87 Sayfa

Türk mali yapısı kapsamında bankacılık sektörüyle mukayese edildiğinde çok kısa olan tarihsel serüveni bulunan Katılım Bankaları, ülkemiz coğrafyasındaki ekonominin ve siyasal merkezin etkisiyle beraber içinde bulunduğumuz dönemlerde çok hızlı bir ilerleme süreci meydana gelmiştir. Faizsiz bankacılık sermayenin global bir hale gelmesiyle sermaye eksikliği ile karşı karşıya kalan gelişmekte olan devletlere yeni kaynaklar sunmaktadır. Diğer yandan, toplumun faizle ilgili dini sebeplerle hassasiyeti dikkate alındığında ekonomiye tam olarak kazandırılmamış girdi olarak ciddi bir veri sağlamaktadır.

Bu araştırmanın amacı ülkemizde kamu bankalarının katılım bankacılık sektörüne girmesiyle katılım bankacılık sektörü ve Türkiye ekonomisine muhtemel olumlu ve olumsuz etkilerinin araştırılmasıdır. Araştırma üç ana bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci bölümünde global ekonomide ve Türkiye’de faizsiz bankacılığın ortaya çıkışı ve gelişimiyle ilgili literatür taraması yapılmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde yine literatür taraması ile faizsiz bankacılık sistemi ile konvansiyonel bankacılık sistemi arasındaki farklılıklar, faizsiz bankacılığın avantajlı ve dezavantajlı yönleri ve katılım bankacılığında kullanılan fon toplama ve fon kullandırma yöntemleri ortaya konmuştur. Araştırmanın üçüncü bölümünde ise literatür taraması sonucunda Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarında üst yönetim kademelerinde görev yapan yöneticilerin konu ile ilgili olarak düşünce ve fikirlerinin alınması amacıyla araştırmanın amacına doğrultusunda beş adet açık uçlu soru hazırlanmıştır. Araştırmamızla ilgili olarak Türkiye’de faaliyet gösteren katılım

bankalarında (Vakıf Katılım, Türkiye Finans, Kuveyt Türk, Albaraka Türk, Ziraat Katılım) üst yönetim kademelerinde görev yapan yöneticilere telefon ve elektronik posta yöntemiyle ulaşılmış ve araştırmayla ilgili bilgi verildikten sonra araştırmamıza katılıp katılmayacakları sorulmuştur. Bazı yöneticiler iş yoğunluğu nedeniyle araştırmamıza katılmaya olumsuz cevap vermişlerdir. Araştırmamıza katılmaya olumlu cevap veren yöneticilere araştırmamızla ilgili olarak hazırlanan beş adet açık uçlu soru kendilerine yöneltilmiş ve konu ile ilgili fikir ve düşünceleri alınmıştır.

Araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuçlar;

Dünya'daki katılım bankaları örnekleri incelendiğinde özellikle Körfez ülkeleri ve Asya'daki ülkelerde Türkiye'ye oranla bankacılık sektöründeki pazar payının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu ülkelerde katılım bankalarının bankacılık sektörü içindeki pazar payının yüksek olmasının; katılım bankalarının çok uzun zamandır faaliyet göstermesi ve fetva kurullarının kurumsallaşmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Türkiye'de ise Katılım Bankacılığı her geçen gün artmakla birlikte toplam bankacılık faaliyetleri içerisindeki pazar payının yetersiz olduğu görülmektedir. Katılım bankacılığının topluma tanıtılamamış olması katılım bankacılığının gelişmesi ve ilerlemesi açısından ciddi bir eksikliklerdir.

Türkiye'de fetva kurulunun kurulamaması nedeniyle geliştirilen ürün ve hizmetlerin İslam hukukuna uygun olup olmadığı konusundaki katılım bankaları arasında tartışmalara neden olmakta; bu da katılım bankalarının bu ürün ve hizmetleri sunarken müşteriler nezdinde güvensizliğe sebep olabilmektedir.

Aynı zamanda katılım bankacılığı alanındaki yasal düzenlemelerin eksik olması ya da bu düzenlemelerin yapılamamış olması katılım bankacılığının pazar payının artmasını engellemektedir.

Katılım bankalarının müşterilerine sundukları ürün ve hizmet yelpazesi konvansiyonel bankalara göre yeterince geniş olmaması katılım bankalarının pazar payının sınırlı kalmasına neden olmaktadır.

Katılım bankalarının sermaye problemleri ülke genelinde yeterince şube ağını genişletmemesi nedeniyle geniş kitlelere ulaşmada sıkıntılar yaşamaktadır. Şube ağının yaygın olmaması nedeniyle bazı banka işlemlerini gerçekleştirememesi nedeniyle mevcut müşterilerin taleplerini karşılayamamaktadır.

Kamu katılım bankalarının açılması ile birlikte katılım bankacılığının toplam pazar payı nispeten artmış olduğu gözlenmekle birlikte beklenen düzeye henüz ulaşamamıştır.

Kamu katılım bankalarının devlet kurumu olması nedeniyle müşterilerin güvenilirlik açısından daha fazla tercih edilmesi kamu katılım bankaları açısından bir avantaj sağlamaktadır.

Katılım bankacılığını tercih eden müşteriler ve firmalar kamu katılım bankalarını devlet güvencesinde olması ve marka olarak risksiz buldukları için kamu katılım bankalarını daha fazla tercih etmektedirler.

Türkiye'nin konvansiyonel banka müşterileri olup katılım bankacılığına geçebilecek müşteri potansiyeline sahip olduğu ve bunun daha orta vadede gerçekleşeceği düşünülmektedir.

Şu anda %5 düzeyinde olan pazar payı orta ve uzun vadede %15 seviyelerine çıkması öngörülmektedir.

Gelecek dönemlerde katılım bankalarının sayısının; bankacılık sektörünün büyüklüğü dikkate alındığında kamunun yanında özel sektör tarafından gerçekleştirilecek olan yatırımlarla artış göstermesi beklenmektedir.

Kamu Katılım bankaların bankacılık sektöründeki pazar payının Türkiye ekonomisinde olumlu yönde gelişmeler olduğu takdirde 2023 yılı için ilk etapta %10, ilerleyen zamanlarda %15 seviyelerine ulaşılacağı düşünülmektedir.

Kamu katılım bankalarının finansman aracılığı ile girişimcilerle ortaklık kurma görevini üstlenerek ülkenin gelişmesinde ve kalkınmasında aktif rol oynayabilecek seviyeye ulaşmaları gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Konvansiyonel Bankacılık, Katılım Bankacılığı, Kamu Katılım Bankacılığı

ABSTRACT MASTER THESIS

POSSIBLE EFFECTS OF PUBLIC'S JOINING IN PARTICIPATION BANKING

Ferhat ARSLAN

Supervisor: Prof. Dr. Ahmet TABAKOĞLU

March-2018, 87 Pages

Participating banks, which have a very short historical adventure when compared to the banking sector within the context of the Turkish financial structure, have made a rapid progress in the periods we have been in together with the influence of the economy and the political center of our country. Interest-free banking offers new resources to emerging economies faced with capital deficits as the capital becomes global. On the other hand, given the sensitivity of the society to interest-related religious reasons, the economy provides serious data as untenuated inputs.

The purpose of this research is to investigate the possible positive and negative effects on the economy after the participation banking sector in our country with the participation of public banks entering the banking sector and Turkey. The research consists of three main parts. In the first part of the study the emergence of participation banking in the world and Turkey and literature related to the development are made. In the second part of the research, literature review also reveals the differences between the interest-free banking system and the conventional banking system, advantages and disadvantages of interest-free banking and methods of fund collection and fund utilization used in interest-free banking. In the third part of the research literature in accordance with the latter in thinking on the subject of managers working in senior management positions in bank participation operating in Turkey and ideas of the receiving order purpose of the research it was prepared five open-ended questions. Research related to our as their participation banks operating in Turkey (Vakıf Katılım, Türkiye Finans, Kuveyt Türk, Albaraka Türk, Ziraat Katılım) has been reached with the administrators who work in senior management via telephone and electronic mail method and were asked to not be able to attend our research after giving information relevant to the investigation. Some managers responded negatively to my participation because of their work intensity. Five open-ended questions about our research into the

managers who respond positively to the survey were directed to them and ideas and thoughts about the subject were taken.

The results of our research;

When analyzed samples of participation banks in the world, it seems to be quite high in especially the Gulf countries and countries in Asia when compared to market share in the banking sector in Turkey. In these countries, the market share of the participation banks in the banking sector is high; it is believed that this is because the participation banks have been operating for a very long time and that the fatwa committees have been institutionalized.

The Participation Banking in Turkey appears to be insufficient market share in total banking activities even if it has increased with each passing day. The fact that participation banking has not been publicly introduced is a serious deficiency in terms of the development and progress of participation banking.

The fact that the fatwa committee has not been established causes controversy among participation banks in Turkey about whether it is appropriate to Islamic law or not; which can lead to uncertainty among the customers when offering these products and services to the participation banks.

At the same time, the lack of legislation in the field of participation banking or the inability to make these arrangements prevents the increase in the market share of participation banking.

The fact that the participation banks offer goods and services to the customers is not wide enough compared to the conventional banks, which causes the market share of participation banks to be limited.

The capital problems of participating banks are experiencing difficulties in reaching large masses because they can not expand the branch network enough in the country. Due to the fact that the branch network is not common, it can not meet the demands of existing customers because it can not perform some bank transactions.

With the opening of the public participation banks, it has been observed that the total market share of participation banking has increased relatively, but the expected level has not been reached yet .

Greater preference of customers for reliability due to the fact that public participation banks are state institutions provides an advantage in terms of public participation banks.

Customers and firms that prefer participation banking, prefer public participation banks because they find public participation banks to be in state security and as risk-free.

Turkey is thought to have the conventional bank customers who have the potential to join in participation banking in the medium term .

It is foreseen that the market share at the level of 5% will rise to 15% in medium and long term.

Number of participation banks in future periods; Given the size of the banking sector, it is expected that it will increase with investments by the private sector as well as the public sector.

Public participation banks in the banking sector of market share that positive developments in Turkey's economy in the first place if 10% for the year 2023, it is thought that in later times it will reach 15%.

Public participation banks need to reach a level where they can play an active role in the progress and development of the country by undertaking the task of establishing partnerships with entrepreneurs through financing.

Key Words: Conventional Banking, Participation Banking, Public Participation Bank

İÇİNDEKİLER

Tez Kabul Raporu	i
Bilimsel Etik Bildirimi	ii
Teşekkür	iii
Önsöz	iv
Özet	v
Abstract Master Thesis	viii
Grafik Listesi	xiv
Tablo Listesi	xv
Kısaltmalar	xvi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1. Problem	4
1.2. Amaç	5
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Tanımlar	6

İKİNCİ BÖLÜM

BANKACILIK SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ	7
2.1. Bankanın Kavramsal Tanımı	7
2.2. Bankacılığın Tarihsel Gelişimi	9
2.3. Bankacılık Hizmetlerine Genel Bakış	10
2.4. Türk Bankacılığının Yapısı	11
2.5. Türk Bankacılığının Finansal Sistemdeki Yeri	12
2.6. Türk Bankacılık Sisteminin Temel Özellikleri	13

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KATILIM BANKACILIĞI VE KAMUNUN KATILIM BANKACILIĞINA

GİRMESİ	14
3.1. Dünya’da Katılım Bankacılığın Tarihsel Gelişimi	14
3.1.1. Katılım Bankacılığının Oluşum Nedenleri	17
3.1.1.1.Dini Nedenler	17
3.1.1.2.Sosyolojik Nedenler	18
3.1.1.3.Ekonomik Nedenler	18
3.2. Türkiye’de Katılım Bankacılığın Tarihsel Gelişimi	19
3.3. Katılım Bankacılığında Fon Kullanırma Yöntemleri	20
3.3.1. Nakdi Krediler	20
3.3.1.1.Kurumsal Finansman Desteği – Murabaha	20
3.3.1.2.Finansal Kiralama (Leasing)-İcara.....	22
3.3.1.3.Mudarebe	24
3.3.1.4.Müşareke	25
3.3.1.5.Teverruk	26
3.3.2. Gayrinakdi Krediler	26
3.4. Fon Toplama Faaliyetleri	27
3.4.1. Özel Cari Hesaplar	27
3.4.2. Katılma Hesapları	27
3.4.3. Sukuk	27
3.5. Faiz ve Kâr Payı Arasındaki Farklılıklar	28
3.6. Katılım Bankacılığının Avantajları	29
3.7. Katılım Bankacılığının Dezavantajları	30
3.8. Kamu Katılım Bankalarının Bankacılık Sektörüne Etkileri	31
3.8.1. İkame Etkisi	32
3.8.2. Devlete Duyulan Güven	33
3.8.3. Bankacılık İşlemleri ve Finansman Ürünlerinin Çeşitliliği ..	33
3.8.4. Şube Ağı (Sayı ve Bölgesel Dağılım)	34

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM	38
4.1. Araştırmanın Modeli	38
4.2. Evren ve Örneklem.....	39
4.3. Veri Toplama Araçları.....	39
4.4. Verilerin Toplanması.....	39
4.5. Verilerin Çözümlemesi.....	40
4.6. Verilerin Yorumlanması	40
BEŞİNCİ BÖLÜM BULGULAR	41
ALTINCI BÖLÜM TARTIŞMA VE YORUM	45
6.1. Sonuç ve Tartışma	45
6.2. Öneriler.....	48
KAYNAKÇA	49
EKLER	53

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Türkiye’de Finansal Sistemin Bilanço Oranları.....	11
Grafik 2: Dünya’da Katılım Bankacılığında Aktiflerin Ükelere Göre Dağılımı.....	17
Grafik 3: Türkiye’de Banka Şube Sayılarının Yüzdelerik Oranı	34
Grafik 4: Türkiye’de Kamu ve Özel Katılım Bankalarının Şube Sayıları.....	37

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye'de Banka Şubelerinin Sayıları	34
Tablo 2: Türkiye'de Bankaların Hizmet ve Finansal Yapılarına Göre Dağılımları..	35
Tablo 2: Türkiye'de Konvansiyonel ve Katılım Bankalarının Şube Sayıları	36

KISALTMALAR LİSTESİ

BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

TBB: Türkiye Bankalar Birliği

TCMB: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

TKBB: Türkiye Katılım Bankaları Birliği

TMSF: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Katılım bankacılığı, İslam dinine göre yasak olan herhangi bir faiz uygulamasının bulunmadığı, risk paylaşımı ve kâr-zarar ortaklığı üzerinden yürütülen bir bankacılık türüdür. Katılım bankacılığının en önemli özelliği gerek faiz hassasiyeti bulunan insanların tasarruflarını, gerekse ekonomik sistem dışında atıl bulunan fonları ekonomiye kazandırmasıdır.

Katılım bankaları, çeşitli nedenlerle âtıl kalan fonların faizsiz bankacılık ilkeleri doğrultusunda reel ekonomiye yönlendirilmesine, faizden uzak duran uluslararası fonların ülkemize çekilmesine aracılık etmesine katkı yapmış ve konvansiyonel bankacılık hizmetlerine alternatif olarak bankacılık sektörünün çeşitlenmesini sağlamıştır.

Türk ekonomi sisteminde, 24 Ocak 1980 tarihinde alınan kararlarla sermaye eksikliğine çözüm bulmak amacıyla dışa açık ekonomik politikaların uygulanması amaçlanmıştır. Bu karar Arap Yarımadası devletlerinden Türkiye'ye sermaye akışını sağlamak amacıyla alınmıştır. Bu sermaye akışını sağlamak için Ortadoğu devletlerinin genel kültürel yapılarına uygun olarak Türkiye'de faizsiz mali hizmet sunan kurumların kurulması sağlanmıştır. 19 Aralık 1983 tarih ve 18256 nolu mükerrer sayı ile Resmî Gazete'de yayımlanan, Bakanlar Kurulu'nun 83/7506 sayılı kararı ile "Özel Finans Kurumları" isminde yeni bir kurumsal yapı oluşturulmuştur. Bu süreç katılım bankacılığı alanında Türkiye ekonomisinde önemli dönüm noktalarından biridir.

Günümüzde yaşanan ilerlemeler ve gelişmelerle birlikte ortaya çıkan zorlu küresel rekabet ortamındaki bankaların varlıklarını devam ettirebilmeleri için maliyetleri düşürüp kar paylarını maksimize edecek ürün ve hizmet portföyünü geliştirerek bankacılık sektöründe inovasyon gerçekleştirilmesiyle mümkün görünmektedir.

Türkiye’de ve küresel ekonomide devam eden rekabet koşullarında, bankalar mevcut olan karlarını sürekli arttırmak amacıyla ürün inovasyonu yapma gereksinim duymaktadırlar. Gelişen teknoloji ile birlikte bankacılık hizmetleri de buna paralel olarak gelişmekte ve bankaları yeni kararlar almaya yöneltmektedir. Bankaların rekabet ortamında büyüebilmeleri için yapmış oldukları ürün inovasyonlarının yanı sıra sundukları hizmetlerde de farklılaşmalar meydana gelmektedir. Müşteri memnuniyetini ve sektörde pazar payını arttırmak isteyen bankaların kurumsal ya da bireysel bankacılık, internet bankacılığı gibi yeni ürün ve hizmetlere yöneldiği gözlemlenmektedir.

Sürekli olarak artan küresel rekabet ortamında bankaların başarılı olabilmeleri için müşterilerine sundukları ürün ve hizmetin daha iyi ve daha hızlı gerçekleştirebilmeleri, diğer bankalara göre fark yaratabilmeleri gerekmektedir. Bunun için müşterilerine sundukları ürün ve hizmet portföyünde inovasyonlarını gerçekleştirmek zorundadırlar. Türk bankacılığı sektördeki bu gelişmelere hızlı tepki vermiş; ürün ve hizmet portföyünde inovasyon gerçekleştirerek müşterilerine daha hızlı, daha güvenli ve daha iyi hizmet sunmaya başlamıştır.

Bu araştırmamızda Türkiye’deki katılım bankalarının müşterilerine sunduğu ürün ve hizmetlerde yeni bakış açıları incelenmiş, kamu bankalarının katılım bankacılığına girmeye başlamasıyla katılım bankacılığına muhtemel etkilerinin ve sonuçlarının neler olabileceği araştırılmıştır.

Bu araştırmanın amacı ülkemizde kamu bankalarının katılım bankacılık sektörüne girmesiyle katılım bankacılık sektörü ve Türkiye ekonomisine muhtemel olumlu ve olumsuz etkilerinin araştırılmasıdır.

Araştırma üç ana bölümden oluşmaktadır:

Araştırmanın birinci bölümünde Dünya’da ve Türkiye’de faizsiz bankacılığın ortaya çıkışı ve gelişimiyle ilgili literatür taraması yapılmıştır. Bu bölümde bankacılık olgusunun tanımı, tarihsel geçmişi ve bankacılık hizmetlerine genel bir bakış sergilenmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde yine literatür taraması ile faizsiz bankacılık sistemi ile konvansiyonel bankacılık sistemi arasındaki farklılıklar, faizsiz bankacılığın avantajlı ve dezavantajlı yönleri, katılım bankacılığında kullanılan fon toplama ve fon kullandırma araçları, Türkiye’de katılım bankacılığının tarihsel gelişimi, kamunun katılım bankacılığına girmesi ile ilgili süreç açıklanmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünde ise literatür taraması sonucunda Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarında üst yönetim kademelerinde görev yapan yöneticilerin konu ile ilgili olarak düşünce ve fikirlerinin alınması amacıyla araştırmanın amacına doğrultusunda beş adet açık uçlu soru hazırlanmıştır. Araştırmamızla ilgili olarak Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarında (Vakıf Katılım, Türkiye Finans, Kuveyt Türk, Albaraka Türk, Ziraat Katılım) üst yönetim kademelerinde görev yapan yöneticilere telefon ve elektronik posta yöntemiyle ulaşılmış ve araştırmayla ilgili bilgi verildikten sonra araştırmamıza katılıp katılamayacakları sorulmuştur. Bazı yöneticiler iş yoğunluğu nedeniyle araştırmamıza katılmaya olumsuz cevap vermişlerdir. Araştırmamıza katılmaya olumlu cevap veren yöneticilere araştırmamızla ilgili olarak hazırlanan beş adet açık uçlu soru kendilerine yöneltilmiş ve konu ile ilgili fikir ve düşünceleri alınmıştır.

1.1. Problem

Katılım bankacılığı, İslam dinine göre yasak olan herhangi bir faiz uygulamasının bulunmadığı, risk paylaşımı ve kâr-zarar ortaklığı üzerinden yürütülen bir bankacılık türüdür. Katılım bankacılığının en önemli özelliği gerek faiz hassasiyeti bulunan insanların tasarruflarını, gerekse ekonomik sistem dışında atıl bulunan fonları ekonomiye kazandırmasıdır.

Katılım Bankaları: müşterilerine sundukları bankacılık hizmetlerinin yanı sıra, faizsiz kazanç esasına göre müşterilerinden elde ettikleri fonları “kâr/zarar ortaklığı” çerçevesinde, sanayi ve ticari faaliyetlerin finansmanını sağlayan kuruluşlardır. Katılım Bankaları, faiz dışındaki tüm bankacılık faaliyetlerini ve/veya hizmetlerini İslami finans kuralları çerçevesinde yapan kurumlardır.

Türkiye’de 1983 yılından itibaren özel finans kurumu adı altında faaliyet göstermeye başlayan katılım bankaları, 2005 yılından itibaren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamına alınarak “Katılım Bankacılığı” adı altında Türk Bankacılık Sistemindeki yerini özel sermayeli katılım bankası olarak kurulan 3 adet katılım bankası ile yerini almıştır. 2015 yılı içerisinde kamu sermayeli katılım bankalarının kurulması için hukuki düzenlemelere yapılmış ve sırayla Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Katılım Bankası ve Türkiye Vakıf Katılım bankası kurularak katılım bankacılığı alanından faaliyetlerine başlamıştır.

Katılım bankaları kurulduğunda tarihten itibaren Türk Bankacılık Sistemi içerisinde hem kurumsal hem de bireysel müşterilerine alternatif finansman ve yatırım desteği sağlamıştır. Fakat Türkiye’de 35 yıllık bir geçmişe ve tecrübe birikimine sahip olmasına rağmen Türk Bankacılık Sistemi içerisindeki payı; istenilen ve beklenen düzeye ulaşamamıştır. Bunun birçok nedeni olmakla birlikte; tasarruf sahiplerinin tasarruflarını değerlendirirken kâr-zarar ortaklığına ve risk paylaşımına karşı temkinli davranmaları, katılım bankacılığında kullanılan ürün ve hizmetlerinin yeterli derecede tanıtılmaması, toplumun katılım bankacılığı konusundaki bilgi düzeyinin yeterli olmaması ve katılım bankacılığı ile ilgili yasal mevzuatlardaki eksiklikler ve fetva kurulunun olmaması katılım bankacılığının bankacılık sektöründeki yerini olumsuz

etkilemektedir. Bu nedenle, bankacılık hizmetlerinden yararlanan tarafların Katılım bankacılığı hizmetlerine tutum ve davranışlarının analiz edilmesi ve yorumlanması finansal sistemin gelişmesi ve reel ekonomiye kaynak sağlanması açısından önem taşımaktadır.

1.2. Amaç

Ülkemizde kamu bankalarının katılım bankacılık sektörüne girmesiyle katılım bankacılık sektörü ve Türkiye ekonomisine muhtemel olumlu ve olumsuz etkilerinin neler olabileceğinin araştırılması amacıyla için Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarında (Vakıf Katılım, Türkiye Finans, Kuveyt Türk, Albaraka Türk, Ziraat Katılım) üst yönetim kademelerinde görev yapan yöneticilerin görüş ve önerilerinin alınması amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Katılım bankaları kurulduğunda tarihten itibaren Türk Bankacılık Sistemi içerisinde hem kurumsal hem de bireysel müşterilerine alternatif finansman ve yatırım desteği sağlamıştır. Fakat Türkiye’de 35 yıllık bir geçmişe ve tecrübe birikimine sahip olmasına rağmen Türk Bankacılık Sistemi içerisindeki payı; istenilen ve beklenen düzeye ulaşamamıştır. Devletin katılım bankacılığı sektörüne girmesinin özel sermayeli katılım bankalarını olumlu ve/veya olumsuz etkilenecek olması, toplumun katılım bankacılığına olan ilgisinin artması, katılım bankacılığının sektördeki payının artmasıyla beraber finansal sistemin gelişmesi ve reel ekonomiye kaynak sağlanması açısından önem taşımaktadır.

1.4. Varsayımlar

Araştırmamızın amacına uygun olarak aşağıdaki varsayımlar çıkarılmıştır.

- Kamu katılım bankalarının devlet sermayeli katılım bankaları olması tasarruf sahipleri tarafından daha güvenilir bulunacağı varsayımına dayanarak özel sermayeli katılım bankalarının sektördeki payının azalacağı öngörülebilir.

- Kamu katılım bankalarının açılması ile birlikte rekabet ortamı nedeniyle özel sermayeli katılım bankaları şube ağını genişletmek isteyebilir.
- Kamu katılım bankalarının açılması ile birlikte yeni istihdam alanı açılacağından özel sermayeli katılım bankalarında çalışan personel açısından olumlu sonuçlar elde edilebilir.
- Konvansiyonel banka müşterilerinin kamu katılım bankalarını tercih edebilecek olması katılım bankacılığının yaygınlaşmasında olumlu rol oynayabilir.
- Kamu katılım bankalarının açılmasıyla birlikte katılım bankacılığı sektöründeki yasal düzenlemeleri hızlandırabilir.
- Kamu katılım bankalarının açılmasıyla birlikte meşveret kurulu (fetva kurulu) kurulması sağlanabilir.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmamızla ilgili olarak Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarında (Vakıf Katılım, Türkiye Finans, Kuveyt Türk, Albaraka Türk, Ziraat Katılım) üst yönetim kademelerinde görev yapan yöneticilere telefon ve elektronik posta yöntemiyle ulaşılmış ve araştırmayla ilgili bilgi verildikten sonra araştırmamıza katılıp katılmayacakları sorulmuştur. Bazı yöneticiler iş yoğunluğu nedeniyle araştırmamıza katılmaya olumsuz cevap vermiş olmaları nedeniyle elde edilen sonuçlar araştırmamıza katılan yöneticilerin görüşleri ile sınırlı kalmıştır.

1.6. Tanımlar

Katılım bankacılığı: İslami finans kuralları içinde faizsiz bankacılık işlemlerini gerçekleştiren bir bankacılık türüdür. İslami finans, her türlü finansal faaliyetin ve işlemin İslami kurallar içerisinde uygulandığı bir sistemdir.

Katılım Bankaları: Müşterilerine sundukları bankacılık hizmetlerinin yanı sıra, faizsiz kazanç esasına göre müşterilerinden elde ettikleri fonları “kâr/zarar ortaklığı” çerçevesinde, sanayi ve ticari faaliyetlerin finansmanını sağlayan kuruluşlardır. Katılım Bankaları, faiz dışındaki tüm bankacılık faaliyetlerini ve/veya hizmetlerini İslami finans kuralları çerçevesinde yapan kurumlardır

İKİNCİ BÖLÜM

BANKACILIK SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ

2.1. Bankanın Kavramsal Tanımı

Bankalar, ticari ve mali faaliyet sonucunda kamudan ya da özel ticari kaynaklardan elde edilmiş olan para, döviz, altın, borsa hissesi karşılığında faiz ya da kâr payı vermek üzere faizli kredi olarak müşterisine temin eden ve böylelikle paranın piyasada dolaşımına zemin hazırlayan iktisadi kurumun ve bu kurumun asıl sorumlusu durumunda bulunan anonim şirketin kendi adıdır (Bakan, 2002: 31-39).

Banka; para, kredi ve sermaye konularını içine alan işlemleri gerçekleştiren ve düzenleyen kamu veya özel kişilerle işletmelerin bu alanlardaki ihtiyaçlarını karşılayan finans kurumlarıdır (Kaya, 2012: 3).

Bankalar, tüzel veya gerçek kişilerin belirli zaman içinde oluşturdukları tasarruflarını kabul ederek, bu tasarrufları çeşitli yatırımlara yönlendirerek kar elde eden ve elde ettiği bu kardan iştirakçilerine belli oranda pay veren, kurumlar arası ve kişilerarası ödemelere aracılık eden, para naklini sağlayan, senet tahsili ve emanet kabulü gibi çeşitli hizmetleri yerine getiren işletmelerdir (Savaş, 2009:75)

Bankacılık kanuna tabi olan kuruluşlar olması sebebiyle 5411 sayılı Bankacılık Kanunu madde 1’de kanunun amacı, “Finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanmasına, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasına, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.” şeklinde tanımlanmıştır. (Bankacılık Kanunu, md. 1)

Bankacılık Kanunu’na göre bankaların gerçekleştirebildikleri faaliyetler; (Bankacılık Kanunu, 2005: md. 4);

- Mevduat kabulü,
- Katılım fonu kabulü,
- Nakdî, gayri nakdî her cins ve surette kredi verme işlemleri,

- Nakdî ve kaydı ödeme ve fon transferi işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dâhil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri,
- Çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri,
- Saklama hizmetleri,
- Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri,
- Efektif dâhil kambiyo işlemleri; para piyasası araçlarının alım ve satımı, kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri,
- Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı; vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin, birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri,
- Sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri,
- Sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri,
- Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık maksadıyla alım satımının yürütülmesi işlemleri,
- Başkaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlülüklerin üstlenilmesi işlemleri gibi garanti işleri,
- Yatırım danışmanlığı işlemleri,
- Portföy işletmeciliği ve yönetimi,
- Hazine Müsteşarlığı ve/veya Merkez Bankası ve kuruluş birlikleri nezdinde oluşturulan bir sözleşme kapsamında üstlenilen yükümlülükler çerçevesinde alım satım işlemlerine ilişkin piyasa yapıcılığı,
- Faktöring ve forfaiting işlemleri,
- Bankalar arası piyasada para alım satımı işlemlerine aracılık,
- Finansal kiralama işlemleri,
- Sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetler ve kurulca belirlenecek diğer faaliyetleri gerçekleştirebilmektedirler.

2.2. Bankacılığın Tarihsel Gelişimi

Bankacılık en temel işlevi ve ilkel şekliyle Babil’de M.Ö. 2000’li yıllarda ortaya çıkmıştır. Bu temel işlev bir malın ya da ürünün ödünç ya da emanet alınması ve bir malın veya ürünün yine ödünç verilmesi ya da saklanması olarak karşımıza çıkar. Böylece ilk bankacılık faaliyetleri olarak insanların yaşamına girmiştir. Bu işlev günümüzde bankacılığın temel fonksiyonu oluşturmaktadır (Artun, 1979:11).

Bankacılık alanına ilişkin atılan o ilk adımlar, paranın icadından çok daha önce başlamıştır. Paranın kullanılmadığı ve takas yönteminin aktif olarak kullanıldığı dönemlerde bireylerin ellerinde bulundurduğu taşınmazlarını ve mallarını güvence altına alma istekleri bankacılığın ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Yeni bulunan ve ticaretlerde aktif şekilde kullanılmaya başlanan paranın ekonomideki temel yapıyı oluşturmasına başlamasıyla ilk bankanın Venedik’te 1157 senesinde kurulmuş olduğu öngörülmektedir. Fakat Venedik’te “Camera degli Impresititi” adıyla şirket asıl tam anlamıyla bir banka görevini üstlenmeyip, ülkenin savaş giderlerini sağlamak için alınan borçların halktan zorunlu istihkak olarak toplayan ve devlet eliyle işleyen bir sandık olduğu bilinmektedir (Tarlan, 1986: 20).

Tarihte her dönemde değişime uğrayan bankacılık olgusu günden güne devamlı olarak gelişerek ciddi bir ilerleme kaydetmiştir. Avrupa’da 15. yüzyılda ilk resmi bankaların kurulduğu görülmektedir. Türkiye’de ise Galata Bankerleri adıyla bankacılık faaliyetlerine başlamıştır. 1847 yılında İstanbul’da açılan ilk banka “Banque de Constantinople”dir. Merkezi Londra’da bulunan, Otoman adıyla 1856 yılında İstanbul’da faaliyetlerine başlamıştır (Zarakolu, 1974: 6-7). Osmanlı Bankası Türkiye’de yabancı sermayenin etkisiyle kurulmuş olan ilk Türk bankası olma özelliği göstermektedir.

2.3. Bankacılık Hizmetlerine Genel Bakış

Temel ve birincil işlevleri müşterilerinden mevduat sağlamak ve müşterilerine kredi desteği sunmak olan bankaların başka işlevleri de vardır. Bu işlevler bankaların ikincil işlevleridir. Bunlar genellikle mali ya da sosyal nitelikteki işlevler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bankalar sunmuş oldukları hizmetlerden gelir elde ederler. Fakat özellikle zorlu rekabet koşullarında bankalar müşteri potansiyellerini artırmak veya korumak amacıyla bu hizmetleri zararına sunmak zorunda kalabilmektedirler. Bankalar tarafından verilen hizmetlerin de esas hedefi mevduat toplamaktır. Bankalar zorlu rekabet koşullarında bankacılık sektöründeki başka bankalara karşı avantaj sağlamak ve ticari hayatlarına devam edebilmek için müşterilerine sundukları hizmetleri iyileştirmek ve geliştirmek zorundadırlar.

Bankalar genellikle bankacılık hizmetlerini, müşterilerinin adına ve hesabına gerçekleştirirler. Bankaların müşterilerine sundukları bazı hizmet fonksiyonları şöyle sıralanabilir (Öztürk, 2006: 40).

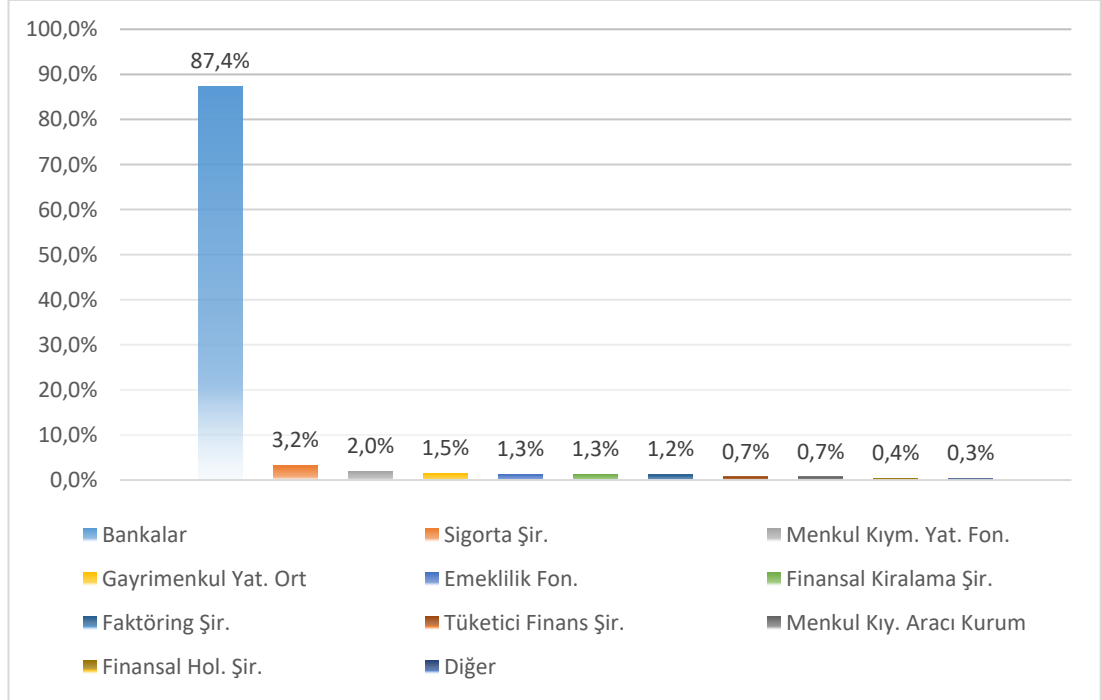
- Bankalar kiralık kasalarda emanet kabul ederler: Banka ve müşteri tarafından mutabık kalınan komisyon tutarına göre bankalar kıymetli mücevherat, altın gibi ürünleri muhafaza ederler.
- Bankalar müşterilerinden ticari senetleri tahsil etme yetisini ellerinde bulundururlar: Ticari alacak karşılığında alınan senetlerin vadesinde tahsil edilebilmesi için senetler müşteri tarafından bankaya iletilir. Banka ve müşteri arasında mutabık kalınan bir komisyon karşılığında tahsilat işlemi banka tarafından gerçekleştirilir.
- Bankalar müşterileri namına menkul kıymet alım-satım işlemini gerçekleştirirler.
- Bankalar, sahip oldukları müşterileri namına kupon tahsilini gerçekleştirirler: Devlet, Hazine ya da ticari ortaklıklar tarafından çıkarılan hisse senetlerinin temettü kuponlarının ve/veya tahvillerinin getirilerinin tahsili müşterisinin talebi ve onayıyla banka tarafından gerçekleştirilir.
- Bankalar havale işlemlerini sürdürmektedirler: Bu işlem belli bir komisyon karşılığında nakdin bir hesaptan başka bir hesaba gönderilmesidir.

- Bankalar çek tahsiline ve ödemesine aracılık yaparlar. Çek bozdurma işlemini gerçekleştiren bankalar, sahip oldukları müşterilerine parayı nakit olarak kullanmadan satın alma gücünün gerçekleşmesi hizmetini sağlamış olmaktadır.

2.4. Türk Bankacılığının Yapısı

Bankacılık sektörü Türkiye ekonomisinde kaynak geçişine olanak sağlayan mali sistemin önemli enstrümanlarından biridir. Bankacılığın mali sistem içerisindeki farklılık gösteren payı, iktisadi ve sosyal ilerlemenin düzeyine bağlı olarak her devlette değişkenlik gösterebilmektedir. Devletlerarasında mali sistem içindeki bankacılık sektörünün payında ortaya çıkan bu farklılık, genellikle sosyal ve iktisadi ilerlemeye bağlı doğrusal azalma yönündedir. Türkiye’de de sosyal ve iktisadi ilerlemeye bağlı olarak bankacılık sektörünün mali sistem içindeki payı azalmakla birlikte hala daha çok yüksek seviyededir (TBB, 2012: 28).

Grafik 1: Türkiye’de Finansal Sistemin Bilanço Oranları

Kaynak: TCMB, Türkiye’de Finansal İstikrar Gelişmeleri Raporu, 2015, s: 21, <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Kitap%2C+Kitapciklar+ve+Brosur>, (22.03.2018)

Grafik 1’de, Türkiye’de 2012 yılına ait finansal kesimin bilanço durumlarının dağılımını göstermektedir.

Türkiye’de finansal sistem kapsamında bankalar dışında;

- Tüketici Finans Şirketleri,
- Sigorta Şirketleri,
- Emeklilik Fonları,
- Finansal Kiralama Şirketleri,
- Faktöring Şirketleri,
- Finansal Holding Şirketleri,
- Menkul Kıymet Yatırım Fonları,
- Menkul Kıymet Aracı Kurumları,
- Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı mevcuttur.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası tarafından 2015 yılında hazırlanan Türkiye’de Finansal İstikrar Gelişmeleri Raporuna göre Türkiye’de mali sistemin bilançosunun %87,4’lük gibi büyük bir oranda bankacılık sektörü oluşturmaktadır (Grafik 1). Finansal sektörde yer alan diğer sektörlerdeki ilerlemelere rağmen bankacılık sektörünün sistem içindeki payı fazlasıyla öne çıkmaktadır (TBB, 2012: 28).

2.5. Türk Bankacılığının Finansal Sistemdeki Yeri

Bankalar mali sistematiklik içerisinde para piyasalarında aksiyon alan ve ulusal düzeyde mali aracılık yapan kurumlardır.

Türkiye bazında bankacılık sektörü incelendiğinde farklı alanlarda faaliyetlerini sürdüren bankalar, ekonomik yönden kurum ve kişilerle aynı zamanda kendi aralarında oluşturdukları mali ve ticari ilişkiler düzeyinde organizasyon yapısına sahiptir.

Mali olarak aracılık işlevini gerçekleştiren işletmelerin bir çeşidi olan bankalar Türkiye’nin mali mekanizmanın en önemli mali araçlarındandır. Bankacılık sektörü

finansal sistem içerisinde geniş bir paya sahiptir. Son dönemlerde banka haricindeki finansal kuruluşların sayılarında ve büyüklük açısından artış gözlemlenmesine karşın bankacılık sektörünün mali sistemdeki toplam aktifler içerisindeki oranı %90 düzeyindedir.

2.6. Türk Bankacılık Sisteminin Temel Özellikleri

Türk mevduat bankacılığı noksan rekabet koşullarından kaynaklı oligopol sistemine uygun bir yapı oluşturmaktadır. Oligopol piyasaların özellikleri incelendiğinde, bu durumun mevcudiyeti için iki temel koşul öne çıkarılabilir. Bu şartlardan birincisi, piyasada sadece birkaç firmanın bulunması halidir. Bir diğeri de az sayıdaki işletmenin mali politikalarını belirlerken diğerk rakip firmaların hareketlerini de izlemeye gereksinim duymalarıdır (Divitçioğlu, 1982).

Türkiye'deki bankacılık sektörünün bu şartlara uygun olduğu görülmektedir. Nedeni de ilk şarta belirtilen sistem birkaç bankanın kontrolünde olduğundan sektör bu bankalar tarafından yönlendirilir ve diğerk bankaların sektör içindeki faaliyetleri gözlenir.

Bankacılık sektöründeki rekabet, direkt olarak fiyatları belirleyen önemli faktörlerden biridir (Özkan, 1999). Günümüzdeki mali piyasalarda çok ivedi bir başkalaşım vardır. Rekabet ortamında fiyat en önemli faktör olmasına rağmen rekabet gücünü tek başına belirleyen bir unsur değildir (Berk, 1999).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KATILIM BANKACILIĞI VE KAMUNUN KATILIM BANKACILIĞINA GİRMESİ

3.1. Dünya’da Katılım Bankacılığın Tarihsel Gelişimi

Katılım bankacılığı, İslami finans kuralları içinde faizsiz bankacılık işlemlerini gerçekleştiren bir bankacılık türüdür. İslami finans, her türlü finansal faaliyetin ve işlemin İslami kurallar içerisinde uygulandığı bir sistemdir. Katılım bankacılığı; faizin İslam dinine göre haram olması nedeniyle konvansiyonel bankacılık sistemine alternatif olarak ortaya çıkmıştır (Pehlivan, 2016:.299).

Katılım Bankaları, müşterilerine sundukları bankacılık hizmetlerinin yanı sıra, faizsiz kazanç esasına göre müşterilerinden elde ettikleri fonları “kâr/zarar ortaklığı” çerçevesinde, sanayi ve ticari faaliyetlerin finansmanını sağlayan kuruluşlardır. Katılım Bankaları, faiz dışındaki tüm bankacılık faaliyetlerini ve/veya hizmetlerini İslami finans kuralları çerçevesinde yapan kurumlardır (Özulucan ve Deran, 2009:88).

Faiz’in bir fon oluşturmadığı faizsiz bankacılığın küresel finans içindeki ilk uygulama Mısır’da ki Mit Gamr bölgesinde devlet başkanı Cemal Abdül Nasır zamanında var olan tüm bankaların millileştirilmesi durumuna karşı alternatif bir yol olarak öne çıkan bir yanılısama nihayetinde oluşmuştur. Venture Capital, Mısır köylülerinin, ticari ve tarım gereksinimlerini karşılamak için müteselsil olarak kefalete dayanan ve çoğunlukla para vakfi karışımı özgün bir model olarak karşımıza çıkmaktadır. Model gerek bankacılığı gerek ticari ortaklığı gerek sigorta gerek "icar" (leasing), gerek "barter" (takas) gerek factoring gibi alt finansman yöntemlerini bir arada barındıran bir yöntemdir (Özulucan ve Deran, 2009: 87).

Köy Sandığı uygulamasına benzer bir yapıya sahip katılım bankasının fikir babası Dr. Ahmed El-Naggar’dır. Ayrıca İngiliz hakimiyeti zamanındaki Hindistan’daki Müslüman alanlarında görülen bir takım "kooperatif bankacılık"

faaliyetlerinin de dünya üzerindeki ilk faizsiz finansman örnekleri içerisinde bulunmaktadır (Sümer ve Onan, 2016: 298).

Müslümanlığın yaygın olduğu ülkelerde 21. yüzyılın ilk dönemlerinden itibaren başlayan bu hareketin bilinçli olarak ve daha çağdaş metotlarla uygulama fikri ilk defa Suud kralı Faysal tarafından ortaya atılmıştır.

Dünyada şu anda 135 kurum “faizsiz” finansman faaliyetlerini sürdürmektedir. Her yıl ortaya konulan datalardan anlaşılacağı gibi Dünya’nın en büyük bin bankası içerisinde bulunan bankaların 89’u İslam ülkelerinde faaliyet gösteren katılım bankalarıdır. Mali açıdan Dünya’ ki en büyük bankaları arasında olan Citibank bu faizsiz bankacılık sistemine yakın ilgi göstermiş ve bu gelişmenin içinde yer almaya gayret göstermeye başlamıştır. Bu ilgiyle yetinmeyip aynı zamanda faizsiz sistemle çalışan özel bankalar kurup ve şubeler açtığı gibi mevcut katılım bankalarıyla ortak bazı projeler içinde yer almıştır (Erdoğan, 2011: 29).

Faizin olmadığı bir mali ekonomiye Avrupalıların seneler evvel uygun bulduğu isim, Müslüman Türk halkı için de çok fazla ters olmayan bir ad görevini görmekteydi. Bunun adı Katılım Bankacılığı idi.

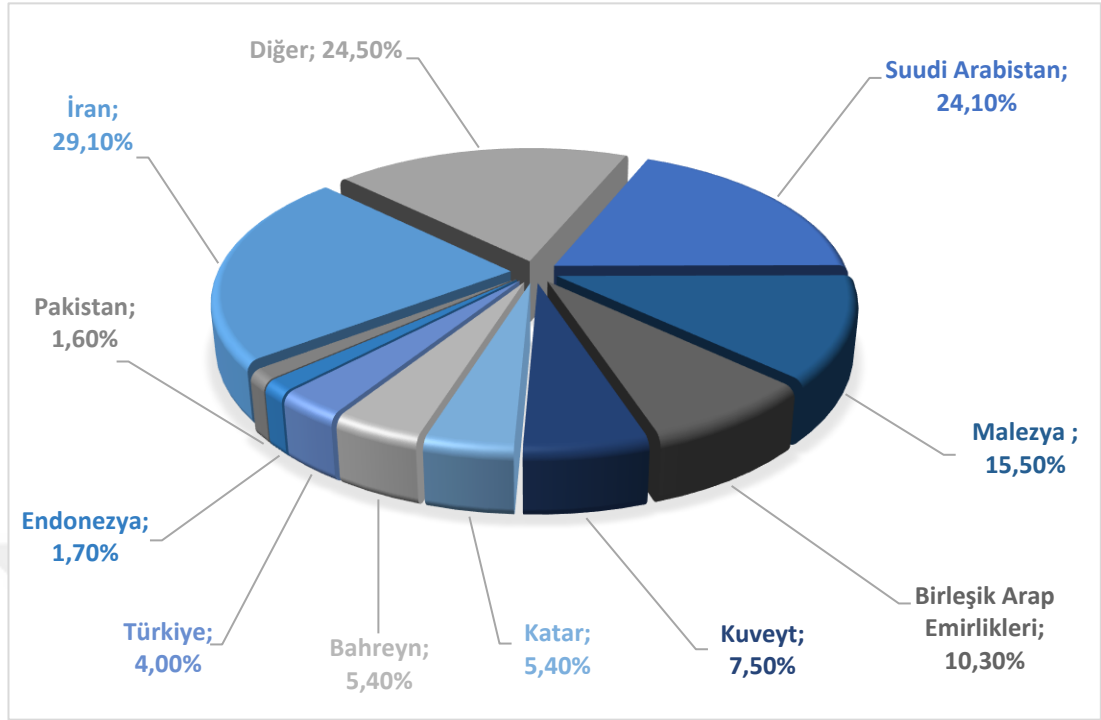
Bu noktada karşımıza “Katılım Ekonomisi” kavramı karşımıza çıkmaktadır. Katılım Ekonomisinin temel ilkeleri: ahlak, adalet ve hakkaniyet, ihsan ve dayanışma; emek, katılım ve ortaklık; aktiflik ve üretkenlik olarak açıklamaktadır. Aynı zamanda Katılım Ekonomisi girişimciliği, kalkınmayı, aktifliği ve üretkenliği teşvik eden bir sistem olarak tanımlanmıştır (Hazıroğlu, 2015: 155).

Temel Hazıroğlu’na göre Katılım Ekonomisi;

- İnsanı kaynak olarak değil, değer olarak gören; dünyayı mülk olarak değil emanet olarak gören ve herkesin onda hakkı olduğu gerçeğine dayanan insanın ve alemlerin yaratılış amacına uygun bir anlayıştır.

- Kapitalist iktisadın ne şekilde olursa olsun meşru, gayri meşru her yoldan menfaati maksimize etmek istemesine, o yüzden insanı ve toplumu ifsat etmesine karşı, Katılım Ekonomisi insanı merkeze alır, onu değerler açısından görür ve felsefesini ahlak temelli dünya üzerine bina eder.
- İnsanı eşrefi mahlukat olarak ele alır ve onu Allah'ın yeryüzündeki halifesi olarak mütalaa eder.
- Katılım Ekonomisi en genel ve derin anlamıyla fitrata uygunluğu yani ahlaki temel alır ve buradan hareketle tüm sosyal, siyasal, ekonomik ve toplumsal ilişkileri kılar.
- Katılım Ekonomisi, her sahada toplumun tümüne şamil adalet düsturu ile hareket eder. Adaleti, mülkün yani hükümranlığın temeli olarak ele alır.
- Katılım Ekonomisi, harcayarak yok etmek anlamında olan tüketim yerine israftan uzak, herkesin makul ihtiyacını gidermeyi gözeten, hayatı ve eşyayı değerlendirmeyi esas alan bir anlayıştır.
- Üretimi, gelişimi ve çalışmayı teşvik eder, katılımı ve paylaşımı esas alarak sefahati de sefaleti de önler. Vermek, paylaşmak ve fedakârlık yapmak üzerinden yaşanabilir bir dünya kurgular.
- İnsanları tembelliğe ve ataletle itmeyen bir adalet ve eşitlik anlayışını temel alır ve başkalarının rızıkına vesile olmak için takati oranında çalışmayı ve hayırda yarışmayı esas alır.
- Katılım Ekonomisi için hedef geliri ve serveti artırmak değil, hedef insan ve onun onuru, huzurudur. Dolayısıyla zekât, sadaka ve infak güzelliklerinin yanında servetin belli gruplar arasında dağılmasını engellemek yani serveti tabana yaymak ve dağıtmak için özel stratejiler belirler. Bütün semavi dinlerin yasakladığı Protestanlığın meşrulaştırdığı faize karşı faizsiz ve katılım temelli bir dünya tasavvur eder.

Grafik 2: Dünya’da Katılım Bankacılığında Aktiflerin Ülkelere Göre Dağılımı

Kaynak: <http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/TKBB-Strateji-Belgesi.pdf> (18.03.2018)

3.1.1. Katılım Bankacılığının Oluşum Nedenleri

Katılım bankacılığının ortaya çıkmasındaki en büyük nedenlerden biri toplumun ihtiyaçlarıdır. Dini nedenlerden dolayı faize karşı olan tasarruf sahiplerinin, fonlarını değerlendirememesi hem tasarruf sahiplerini hem de ekonomiyi olumsuz etkilemektedir. Bu kaynakların ekonomiye kazandırılma ihtiyacı katılım bankacılığının ortaya çıkış nedenlerini oluşturmaktadır. Katılım Bankacılığının ortaya çıkmasındaki nedenler; dini, ekonomik ve sosyal nedenler olmak üzere üç ana başlık altında toplanabilir (Baykara, 2012; 17).

3.1.1.1. Dini Nedenler

Katılım bankacılığının ortaya çıkmasının en önemli nedenlerinden İslam dinin “faiz” in yasak olmasıdır. Faizin toplum ahlakı üzerinde olumsuz etkisinin yanında,

ekonomik haksızlıklar ve beraberinde pek çok problemi getirdiği bilinmektedir (Özkan, 2014: 5)

Faiz Kur'an-ı Kerim'de net ve belirgin çizgilerle anlatılmış ve yasaklanmıştır. Dahası bankalarda uygulana faizin toplum yapısını ciddi olarak tehdit etmekte olduğu hususunda âlimler mutabık kalmışlardır. 20.yy'ın ilk çeyreğinden bu yana bankalar dünyada fazla miktarda yaygınlık kazanmaya başlamışlardır. Faiz hususunda ki ayetlerdeki ve hadislerdeki şiddetli yasakların varlığı sebebiyle Müslümanlar sermayelerini değerlendirebilecekleri alternatif alanlar aramaya başlamaktadırlar. Bilhassa petro-dolar süresinde zengin olan Müslüman devletleri ilgili döneme uygun ekonomik faaliyetler gösteren kurumlara gereksinim duymuşlardır.

3.1.1.2. Sosyolojik Nedenler

İslam dini, sosyal alanda toplumu düzenleyen eşitsizlikleri gideren birçok kural ve düzenlemeler getirmiştir. Katılım Bankacılık sistemi de toplum içerisindeki farklı gelir gruplarının arasındaki dengesizliğin azaltılması, faizden dolayı meydana gelebilecek sebepsiz ve adaletsiz zenginleşme ile birlikte emeğin aleyhine gelişen sosyal adaletsizliklerin önüne geçilmesi amacıyla ortaya çıkmıştır (Baykara, 2012: 18).

3.1.1.3. Ekonomik Nedenler

1970'li senelerin ilk çeyreğinde dünyada daha çok önem kazanan enerji gereksinimi nihayetinde petrol fiyatlarındaki hızlı yükselişin olması sonucunda büyük petrol rezervlerini elinde bulunduran İslam devletleri buldukları durumdan çok daha fazla zenginleşmeye başlamışlardır. Doların petrole endekslenmeye başlamasıyla bilhassa Ortadoğu İslam coğrafyasında ciddi manada sermaye birikimi meydana gelmeye başlamıştır. Var olan bu sermaye birikimi de batı ülkelerine doğru kaçmaktadır. İslam ülkeleri sahip oldukları kaynakları Müslümanların ekonomik kalkınması gerekçesiyle kullanmak niyetinde olmuşlardır. Bu düşünce sonucunda 1974 yılında İslam Kalkınma Bankası kurulmuştur. Bu örgüt Müslüman devletlerin kamusal alandaki yatırımlarını fonlamayı hedeflemiştir (Akgüç, 1992: 162).

3.2. Türkiye’de Katılım Bankacılığın Tarihsel Gelişimi

1984 senesinde Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı’nın, 1984 yılında Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası’nın yayımlamış olduğu bildirimlerde bankacılık faaliyetlerinde teferruat olarak atfedilen kısımları düzenlenmiştir. Akabinde de çıkarılan farklı bildirimler ve revizyonlar neticesinde bankacılık faaliyetlerinin yasa ve mevzuat alt yapısının eksik kısımları giderilmiştir (Eskici, 2007: 26)

Ülkemizde ise 1985 senesinde katılım bankacılığı faaliyetlerine başlayan Albaraka Türk Finans ve Faisal Finans Katılım Bankacılığı kabullerine göre faaliyet veren ilk kurumlar olarak kabul görmektedir. Bu kurumları takiben 1989’de Kuveyt Türk, 1991’de Anadolu Finans Kurumu A.Ş, 1995’de İhlas Finans kurulmuştur. 2001 küresel krizinde Türkiye’deki bazı bankalarla beraber İhlas Finans da iflas etmiş ve kapatılmıştır (Eskici, 2007: 27)

Türkiye’de 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan ekonomik krizlerden etkilenen 25 banka Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na (TMSF) devredilmiştir (Ünvan & Tatlıdil, 2011). Bankacılık sisteminin mali ve operasyonel yapısının güçlendirilmesi ve sistemdeki etkinliğin ve rekabetin kalıcı hale getirilmesi amacıyla, Mayıs 2001’de BDDK “Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı”nı yürürlüğe koymuştur (Göngör, 2007:41).

Ziraat Bankası 15.10.2014 tarih 6046 sayılı BDDK kararı ile, Halk Bankası ise 15.01.2015 tarih 6168 sayılı BDDK kararı ile katılım bankası kurma izinlerini almışlardır (BDDK, 2014; BDDK, 2015). Ziraat Katılım Bankası 2015 yılından itibaren, Vakıf Katılım Bankası A.Ş. 2016 yılından itibaren katılım bankacılığı sektöründe faaliyetlerine başlamıştır.

3.3. Katılım Bankacılığında Fon Kullandırma Yöntemleri

Katılım bankacılığında fon kullandırma yöntemleri şu şekildedir.

3.3.1. Nakdi Krediler

Katılım bankalarının reel sektörü nakdi olarak fonlama yaklaşımları aşağıda ifade edilmiştir.

3.3.1.1. Kurumsal Finansman Desteği – Murabaha

Katılım bankaların kredileriyle fon kullanımı yapacak kişiler içerisinde gerçekleşen sözleşmeye karşın gereksinim oluşturulan ve artık herkes tarafından alınmaya çalışılan gayrimenkul, hizmet alımının ilgili kişi namına satın alma işlemi yapılıyor olması ve bu fiyat üzerinden kar durumu ilavesini takiben de satıcıya peşin şekilde ödenmesi bu durumun karşılığında da satın alan kişinin daha öncesinden ifade edilmiş ve netleşmiş taksitleriyle müşterinin bankaya borçlu kalması işlem sürecidir. Murabaha; bir malın ya da hizmetin maliyet fiyatı üzerinden eklenen kâr oranı hakkında müşteriye bilgi verilmesi ile yapılan satış işlemidir (Darçın, 2007: 30).

Murabaha malın maliyet halinin müşteriye transferinin sağlanması ve bu durumun üzerine de net kârın eklenmesiyle satılması halidir. Müşteri satın almış olduğu mal sebebiyle satıcıya ne kadar düzeyinde kâr verdiğini net olarak öngörebilmektedir (Aktepe, 2014: 84).

Murabaha karşılıklı güvene dayalı bir satış sözleşmesidir. Satıcı, malın ya da hizmetin maliyeti ve kâr oranı ile ilgili bilgileri müşteriye doğru olarak vermesi gerekir. Pratik ve getiri oranı yüksek olması nedeniyle Katılım bankalarının özellikle faiz ortamı içinde, ortaklık çeşitlerinin uygulama imkânlarının azaldığı zamanlarda kullanılabilir. Katılım bankalarının çok sık başvurduğu bir yöntemdir (Özsoy, 2012: 65).

Katılım bankacılığında Murabaha işlemler genellikle şöyledir:

- Müşteri satın almak istediği mal için satıcıdan proforma fatura alır.
- Müşteri malın katılım bankası tarafından temin edilip kendisine belirli vade süresinde satılmasını talep eder.
- Katılım bankası müşterinin talebini değerlendirir,
- Katılım bankası müşteriden bir takım teminatlar karşılığında ve müşteriye ne oranda kâr uygulayacağını açıklar.
- Taraflar arasında anlaşma sağlandığı takdirde katılım bankası söz konusu mal veya hizmeti satıcıdan alıp belirli vade ile müşteriye satar.

Murabaha süreci aşağıdaki gibi gerçekleşir:

- **Mal Talebi:** Müşteri bankaya gelerek Katılım Bankasından satın almak istediği mal talebini iletir.
- **Vekil Tayin Etme:** Katılım Bankası belli bir malı kendi adına satın alması için müşterisini vekil tayin eder.
- **Malı Satın Alma:** Katılım Bankası tarafından verilen vekâlete istinaden mal veya hizmet satıcıdan alınır.
- **Malı Satma:** Satıcıdan alınan mal müşteriye teslim edilmeden önce mutabık kalınan fiyat, vade ve taksit sayısına uygun olarak müşteriye satılır.

Murabaha işleminin öncesinde aşağıdaki hususların göz önünde bulundurulması gerekir:

- Murabaha konu mal veya hak ile ilgili yapılan anlaşmanın tarafları anlaşmazlığa düşürmeyecek şekilde açık ve anlaşılır olması gerekir. Satılan malın özellikleri, hakkın içeriği, bedeli ve vadeli satışı yapılmışsa vade süresi belirtilmelidir.
- Murabahaya konu malın piyasada bulunur olması şarttır. Piyasada bulunmayan mallar için murabaha işlemi gerçekleşmez.

- Murabahaya konu olan mal veya hakkın İslam Hukuku'na uygun bir mal veya hak olması şartı vardır. İçki, kumar malzemeleri, müzik aletleri vb. murabaha yoluyla fonlanması yapılamaz.
- Murabahaya konu hak veya malın satılmamış olması gerekir. Taraflar arasında sözlü bir anlaşma yapılmış olsa da satılan mal veya hakların fonlanması yapılamaz.
- Murabaha'da gerçek bir alım ve/veya satım işlemi gerçekleşmelidir. Gerçek bir alım ve/veya satım yapılmadığı takdirde murabaha işlemi yapılamaz.
- Murabahaya konu malın vadeli satışının yapılabilmesi için taksitle satış yapılmaya uygun bir mal olması gerekir. Altın ve gümüş gibi değerli madenlerin vadeli satışı yapılamaz (Özsoy, 2012: 65).

3.3.1.2. Finansal Kiralama (Leasing)- İcara

İcara yöntemi uzun vade finansmanlarda kullanılan bir yöntemidir. Katılım bankası tarafından müşterinin talep ettiği bina, makine, teçhizat vb. gibi taşınır ya da taşınmaz malların anlaşılan kira bedeli karşılığında finansmanı gerçekleştirilir. Katılım bankaları finansal kiralama yoluyla müşterilerine fon kullandırmaktadırlar. İcara genellikle orta ve uzun vadede müşteriye finans sağlanması amacıyla yapılan bir fon kullandırma türüdür. İcara; kiraya veren ile kiralayan arasındaki anlaşmaya dayanır. Üç tarafın anlaşması sonucunda oluşan finansman gerçekleşir. Bunlar; yatırımcı, leasing şirketi ve üreticidir (Aktepe, 2014: 49).

Leasing ile yapılan finansman anlaşmalarında mutlaka kiranın bedeli ve süresi belirtilmiş olması gerekir. Kiralanan taşınır ya da taşınmaz malın mülkiyeti malın sahibi olan katılım bankasıdır. Kiralayan müşteri malı kullanarak kiralanan malda fayda sağlar. Bu fayda karşılığında malın kullanım bedeli olarak bir kira bedeli öder. Kiralama süresi taşınır ya da taşınmaz malın bir takım özelliklerine göre değişkenlik gösterebilir. (Özsoy, 2012: 43).

İcara Yöntemiyle Fonlama Yaparken;

- Kiraya konu olan taşınır ya da taşınmazın İslam Hukuku'na uygun olması,
- Taraflar arasında herhangi bir kira sözleşmesinin yapılmamış olması
- Kira süresinin belirlenmesi,
- Kiralanan taşınır ya da taşınmazın kiracıya teslim edilmesi,
- Kiralanan taşınır ya da taşınmazın yararlanılabilir halde bulundurulması,
- Kira sözleşmesinde başkasına kiralanamaz şeklinde bir şartın olmaması,
- Kiralanan taşınır ya da taşınmazın meşru işlerde kullanılması, hizmetin meşru yerlere verilmesi,
- Katılım Bankası tarafından temin edilen taşınır ya da taşınmaz malın müşteriye kiralanmış olması gerekir.

İcara işlemi akışı kısaca şöyledir:

- Müşteri talep ettiği taşınır ya da taşınmaz malın kiralaması için katılım bankasına başvurur.
- Katılım bankası, talep taşınır ya da taşınmaz malı doğrudan veya vekil aracılığıyla kiralar.
- Katılım bankası kiraladığı taşınır ya da taşınmaz malı alt kiralama yoluyla müşterisine kiralar.
- Kira süresi sonunda taşınır ya da taşınmaz mal düşük bir bedel karşılığında müşteriye satılır veya hibe edilir.

Mesela inşaat sektöründe aksiyonunu devam ettiren girişimci işletme yapmış olduğu inşaat projelerini gerçekleştirmesi amacıyla vinç alımını yapması için 1.000.000 TL kaynağa gereksinim hissettirdiğini ve bu gereksinimi katılım bankanın vereceği para kaynağıyla finanse etme durumu aldığını öngörelim. Katılım bankasından kredi alıp almama durumunu yaşayan şirket, bankaya alacak olduğu kule vinçle ilgili satıcı işletme vesaitiyle ortaya konan proforma faturayı göstererek leasing gereksinimini oluşturmaktadır. Banka ilgili ürünü kendi satın alarak bunu kişiye satışı gerçekleşmesi adına da toplam ödemeyi taksitlere böler ve kişinin ödemesi başlamaktadır. Kişi ay bazında yaptığı ödemelerle vade bitiminde de banka çok cüzi

bir bedelle ilgili ürünü müşterisine satışa çıkarır ve mülkiyet müşteriye geçerek leasing işlemi tam olarak bitmiş olur.

3.3.1.3. Mudarebe

Mudarebe, katılım bankaları tarafından kullanılan finansman yöntemlerinden biridir. Bu yöntemde projenin masraflarının tamamı katılım bankası tarafından karşılanır. Yani yapılan yatırımdaki sermayenin sahibi katılım bankasıdır. Müşteri ise, yatırıma emek ve ustalığını koyar.

Mudarib yani müşteri işte sadece emek ve ustalığını kullanır. Katılım bankası anlaşma sırasında müşteriye kar oranı hakkında bilgi verir. Katılım bankası tarafından belirlenecek kâr payı fonun miktar ve şartlarına değişiklik gösterebilir. Bu fon kullandırma yönteminde katılım bankası yetenekli fakat mali gücü olmayan girişimcilerin yeteneklerinden istifade etmek amacıyla gerekli finansman desteğini sağlar. Yetenekli ve başarılı girişimciler, güvenilir olmaları durumunda katılım bankalarından mudarebe yoluyla fon kullanabilirler.

Mudarebe ticari faaliyetin finansmanında kullanılan bir fonlama yöntemidir. Teşebbüs sonunda elde edilen kâr önceden belirlemiş oranlarda katılım bankası ve müşteri arasında paylaşılır. Kâr ve zararın eşit olması durumunda banka tarafından konulan sermaye banka tarafından tamamı geri alınır. Bu durumda ne bankaya ne de müşteriye kâr düşer. Zarar durumunda ise zarar banka tarafından tazmin edilir. Müşteri geçen süre içinde boşa çalışmış olmakla zaten yeterli derecede zarara uğradığından onun da zararı emeğiyle telafi etmesi yeterli görülmüştür (Özsoy, 2012: 63).

Mudarebe'nin genel özellikleri aşağıdaki gibidir:

- Emeğini, bilgi ve tecrübesini ortaya koyan girişimci ile sermaye sahibi arasında yapılması,
- Elde edilecek kâr karın önceden belirlenen bir oranda paylaşılması
- Zararın tamamen sermaye sahibi tarafından karşılanması,
- Sermayenin girişimci tarafından yönetilmesi,
- Sermaye sahibinin denetim yetkisine sahip olmasıdır. (Akgüç, 1992: 130)

3.3.1.4. Müşareke

Müşareke, İslam dininde Şirket’i-inan olarak adlandırılmaktadır. Mudarebe anlaşması kapsamında sermaye ve emek konulurken, Müşareke’de ise taraflar işe gerek emekleriyle gerek sermayelerinin tamamıyla birlikte koyulmaktadırlar. Müşareke’de ortaklığa katılım sağlayanlardan birisinin ya da birkaç tanesinin işi sonuçlandırmasıyla ortaklardan her biri, işin yapılmasına katılmayanlar da işin içinde olmak üzere, kâr payına önceden anlaşmış oldukları seviyede hak kazanmaktadırlar. Kâr belirlenirken tarafların rızaları şarttır. Yani sermayeler eşit olduğu halde kâr payları farklı, sermayeler farklı olduğu halde kâr payları eşit olabilir. Bu farklılık, ortaklığa katılanların işin gerçekleştirilme sürecine ne oranda katılmasıyla ilgilidir.

Müşareke finans yöntemi aşağıdaki işlem basamakları ile yürütülür:

- Katılım bankası, ortak müşteri tarafından talep edilen sermayeyi belli oranında müşteriye sağlar.
- Müşteri de sermayenin geri kalanını sağlar.
- Müşteri katılım bankası sağlanan sermayenin idare, denetim ve gözetiminin sorumluluğunu üzerine alır. Bu sorumluluğun müşteride olması müşteriye daha fazla kâr payı alma hakkı sağlar.

Müşareke finans yönteminde net gelir taraflar (ortak müşteri ve banka) arasında şu şekilde dağılır:

- Ortaklardan olan müşteri uzmanlığı ve yaptığı iş nedeniyle bir pay alır.
- Gelirin geri kalanı yatırıma sermaye sağlayan iki ortak arasında, iştirak payı orantılı olacak şekilde dağıtılır.
- Zarar durumunda ise, zarar tarafların ortaya koydukları sermaye payı ile orantılı olacak şekilde dağıtılır. Müşteri ek bir zarara maruz kalmaz.

Müşareke yöntemi genellikle sanayinin finansmanında kullanılır. Teçhizat ve makine sağlanmasında Müşareke yöntemi başarıyla uygulanabilir. Bu yöntem ticaretin finansmanında da kullanılabilir. (Akgüç, 1999: 150)

3.3.1.5. Teverruk

Nakit para bulabilmek maksadıyla bir kişiden vadeli olarak alınmış olan malı bir diğer kişiye peşin şekilde satış yapma durumuna denilmektedir (Aktepe, 2014). Sistemin ödemede zorluk yaşayan müşterilerin borçlarını katılım bankaları tarafından tekrardan yapılandırılması maksadıyla kullanılabilir. Malezya gibi devletlerdeki Katılım Bankacılığı teverruk işlemi de daha ekseri nakdi plasmanların gerçekleşmesi maksadıyla kullanıldığı bilinmektedir (Sümer ve Onan, 2016: 301)

Teverruk, katılım bankaları tarafından kullanılan bir finansman türüdür. Bu finansmanda aşağıdaki süreç takip edilir:

Katılım bankası, faizsiz veya faizli çalışan başka bir bankanın hesabında mevduat bulundurur. Birinci banka ikinci bankadan kendi hesap ve namına emtia alması talimatını verir. Banka müşterisi adına emtia alımı yapar. İkinci banka, müşterisinin adına tuttuğu emtianın kendisine vadeli olarak satılmasını talep eder. İkinci banka mülkiyetine aldığı emtiayı dilerse kendi bünyesinde tutar dilerse ikinci el piyasasında satar. Böylece bankalar arasında emtia ticaretinin izi kalmaz, arada sadece vadeli plasman ilişkisi kalmış olur (Özsoy, 2010: 130).

3.3.2. Gayrinakdi Krediler

Katılım Bankacılığı nakdi kredi destekleri sunmasının yanında nakdi işlem adımlarında da bütün müşterilere hizmet verebilmektedir. Gayrinakdi krediler devletin kurumlarına, gerçek ve tüzel kişilere atfen, belirli bir edimin ya da taahhüdün, tayin edilen zamanda ve durumlar göz önüne alınarak yerine getirileceğini bildiren, bu durum gerçekleşirse de bahsi geçmekte olan taahhüt bedelinin banka tarafından ödenebileceğini garanti eden belgedir.

Bu belgeleri sıralamak gerekirse;

- Akreditifler
- Aval Kabul Kredileri
- Harici Garantiler
- Teminat Mektupları

3.4. Fon Toplama Faaliyetleri

3.4.1. Özel Cari Hesaplar

TL ve döviz türünden açılımı gerçekleşen ve istenildiği süre zarfında kısmi olarak ya da tamamen geri çekilebilme durumu bulunan, bunun karşılığında hesabı açan kişinin anaparası haricinde kâr payı ödemesi yapılmayan bütün fonların oluşturmuş olduğu hesap türleridir (Sümer ve Onan, 2016: 301)

3.4.2. Katılma Hesapları

TL ve döviz türünden “kâra ve zarara ortak olma hesabı cüzdanı” karşılığında aktarımı yapılan fonların, katılım bankaları işlemlerinin kullandırılmasından meydana gelecek kâr ya da zarara katılma sonucunu veren, bu durumun karşılığında da hesabın açıldığı kişiye daha öncesinden tayin edilmiş faiz, kâr ve başka bir getiri taahhüt edilmeyen, bu duruma ilave olarak da anaparanın tamamının geri ödenmesi garanti edilmeyen fonlardan oluşturulmuş hesaplardır.

Vade içerisinde yatırımcı yönünden hesaptan paraların çekilmesi halinde, vade sonunda hesaptaki kalan fon üzerinden kâr payı dağıtımı resmi şekilde yapılmaktadır. Yatırım yapan kişi vade sonu geldiğinde elde etmiş olduğu kâr tutarı üzerinden vergilerini ödeyebilmektedir. Katılım bankaları tarafından müşterilerine anapara garantisi taahhüt edilmemektedir. Fakat katılım bankalarının her bilanço dönemi sonunda kâr elde etmeleri teorik olarak mümkün olmamaktadır. Bu durumda müşterilerinin anapara garantisi olmasa dahi katılım bankaları mevduat sahiplerine zarar dağıtımı hiç aksettirmemişlerdir. Keza katılım bankasının mevduat sahibine kar etme yerine zarar etme dağıtımını yansıttığında çağımız bankacılık çeşitliliği kapsamında katılım bankacılığın faaliyetlerini devam ettirilebilmesi bakımından olanaksıza yakın bir durum meydana getirir (Sümer ve Onan, 2016: 302)

3.4.3. Sukuk

Bilhassa günümüzde önemi ve ünü günden güne artış gösteren bir finansal araçtır. Diğer bankalara oranla çok daha hızlı şekilde büyüyen Müslüman kesimin İslami mali hizmetlerin çıktısı olarak oluşan sukuk, katılım bankaları başta olmak

üzere finansal kurum ve kuruluşlara, işletmelere ve ülke hazinelerine finansal piyasalardan Kuran'ın koymuş olduğu kurallarla ilgili kaynak sağlama olanağı veren vasıtaadır (Sümer ve Onan, 2016: 302)

Katılım bankalarının iç hacimlerinde leasing işlemlerinin pek çoğunu gerçekleştirebilmektedir. Leasing işlemleri sonrasında meydana gelecek alacakların menkul olarak kıymetlendirilerek ihracının sağlanması ve yatırımcılardan bütün fonların toplanması, katılım bankaları için yeni bir mali kaynağının meydana getirilmesine imkân sağlamıştır (Vatansever, 2000: 259-274)

3.5. Faiz ve Kâr Payı Arasındaki Farklılıklar

İlk olarak İslam dininin en temel kaynaklarından, din âlimlerinin fikir birliği içerisinde vermiş oldukları hükümler ve hukukçuların İslam hukuku açısından çizdikleri genel çerçeve İslam ekonomisinin temelini oluşturur. Bu çerçeve kapsamında, esas olan peygamber mesleği olan ticaretin kabul edildiği bununla birlikte tefecilik, aldatma, israf, kara borsa, cimrilik ve faiz İslam dini açısından insanları caiz olmayan tutum ve davranışlara yönlendirmesi sebebiyle yasaklanmıştır (Aktepe, 2014: 13-17).

Kar, bir üretim döngüsü içerisinde, emek eşliğindeki sermayenin, paradan mal ve hizmete, mal ve hizmetten paraya dönüştürülmesi, başka bir deyişle bir takas süreci içerisinde işletilmesi sonucunda, iktisâdi varlıklardaki durumlarda toplum yararına oluşan pozitif değerli emek ve sermayenin almış olduğu paydır (Sümer ve Onan, 2016: 302)

Faizde, tüm risk faktörleri doğrudan borçluya, dolaylı olarak da topluma yansıtılan, üretim süreci kapsamındaki borç sermayenin, borçlunun zimmetine geçtiği şekliyle mahiyet değiştirmeden getirmiş olduğu artı gelirdir.

Faiz ile kâr ikilemindeki en temel farklardan bir tanesi, faizin doğmamış ve ortada bulunmayan bir gelirin aktarımı; kârın da doğmuş, varlığı kesin olarak ortaya konmuş ve tutarı net şekilde bilinen gelirin aktarılmasıdır. Kâr, reel bir üretim sonucu

elde edilen reel bir gelirin paylaşılması sonucu elde edilmektedir. Faiz de üretim ekonomisinden daha çok, bugünkü yaygın tabiriyle, rant ekonomisinin sonucudur (Akhan, 2010: 27).

3.6. Katılım Bankacılığının Avantajları

Katılım Bankacılığın avantajları şu şekilde sıralanabilir.

- Türkiye'ye fon akışı, milli gelir düzeyleri ve mali kaynakları yüksek olan körfez ülkelerinden sağlanmaktadır.
- Katılım Bankacılığı, Ortadoğu'da varlıklarını devam ettiren petrol kaynaklarıyla zenginleşen ülkeler arasındaki mali ilişkiler ile karşılıklı çıkarlar ticari hayatı canlandırmaktadır.
- Biriktirilen fonların tümüyle reel sektöre transferinin yapılması. Bankaların bilançoları incelendiğinde katılım bankacılığında kullanıcıya verilen nakdi fonların biriktirilen fonlara oranı %90'lar seviyesindedir. Bu oran konvansiyonel bankacılıkta %70 düzeyindedir. Bu durum katılım bankacılığında biriktirilen fonların büyük bir kısmının reel sektöre transfer edildiğini, faiz getirisi olan mali araçlara fon transferinin gerçekleşmediği gözlemlenmektedir (Doğan, 2008: 44).
- Katılım bankacılığı faturalandırılan mal ve hizmet alımlarını taksitlendirme şekliyle finanse etmesinden kaynaklı işletmelerin mali mekanizmalarını disipline etmektedirler. Başka bir konvansiyonel bankacılıkta çok sıkı olarak kullanılan türev faizli kredilendirme, borçlu cari hesap ve kredili mevduat hesabı yöntemlerinde herhangi bir faturaya aksettirilmeden kullanıcılar kredilendirilir. Böylece işletmeye kullandığı kredide serbestlik tanınmış olur. İşletmeler, bankadan sağlamış olduğu finansmanı serbest şekilde kullanabilmekte ve hedefi haricinde başka alanlara yönlendirebilmektedir.
- Katılım bankacılığında karşılanan fonlar, proje kapsamında taksite bölündüğünde işletmeler vasıtasıyla takibi çok daha kolay yapılmaktadır. Bu

durumda işletmeler bilanço süreçlerinde ilgili mali tablolarda gösterilmesi bakımından operasyonel anlamda daha az bir yük yüklenmiş olurlar.

- Kriz süreçlerinde Katılım bankacılığı konvansiyonel bankacılıkta yapılan işlemlerden farklı olarak kredileri geri çağırma işlem adımlarını uygulamamaktadırlar. Böylece ülkemizin istihdamının %90'nını meydana getiren küçük ve orta ölçekteki firmaları mali krizlerde oluşacak risklerin minimuma indirilmesi sağlanmış olur.
- Katılım bankacılığı, müşterilerinin kredileri geri ödemelerinde sıkıntı yaşadıklarında, kredinin takibinin yapılmasına zemin hazırlayarak reel sektörü fonladıklarından, diğer bankacılık sektörüne oranla müşterilerine çok daha etik davranış sergileyerek hem kredinin oluşturulması hem de kredinin takibe atılma süresinde olan 90 gün süresinin uzatılması bağlamında, daha esnek olabilmektedir (Sümer ve Onan, 2016: 305)

3.7. Katılım Bankacılığının Dezavantajları

Katılım bankacılığının ortak özelliği olan, mevduat müşterilerine sabit faiz sözü verememeleri müşteriler açısından belirsizlik oluşturmaktadır.

Katılım bankacılığında nakdi fonlar taksitlendirme usulüne göre yapılmaktadır. Taksitin içerisinde kar ve anapara mevcuttur. Banka uzun vadeli kredi kullandırımından elde ettiği karın tahsilatını uzun sürede yapabildiği gözlemlenmektedir. Bankanın elde edilen kardan belli bir oran da müşterilerinin hesaplarına kar olarak aktarmaktadır. Bundan dolayı da katılım bankalarının müşterilerine dağıtmış olduğu kar payları diğer bankaların müşterilerine dağıtmış olduğu kar paylarına göre kısmi biçimde de olsa daha az olmaktadır. Katılım bankacılığında Katılım bankaları oran artırımlarında daha uzun vadede kar paylarını değiştirebilmeleri müşteri açısından dezavantaj olabilmektedir. Bu durumun yaşanmasının esas nedeni diğer bankaların taksitli krediler yerine faizin daha kısa zaman içinde tahsil edilebildiği kredili mevduat hesabı gibi kredi fonlama yaklaşımlarına sahiptirler. Bu duruma ek olarak da devlet iç borçlanma senedi gibi

yatırım araçlarına kaynaklarını yönlendirmeleri de müşterilerine daha yüksek oranda faiz aktarabilme olanağı vermektedir.

3.8. Kamu Katılım Bankalarının Bankacılık Sektörüne Etkileri

Kamu katılım bankalarının katılım bankacılığı sektörüne girmesiyle bankacılık sektörüne etkileri orta ve uzun vadede görülebilecektir. Aynı zamanda bu etkilerin düzeyi küçük, orta ve büyük ölçekli olabilir. Bu etkiler önümüzdeki süreçte yaşanacak Türkiye ekonomisindeki gelişmelere, çıkarılacak yasal düzenlemelere ve finansal politikalara bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Ancak günümüz koşulları dikkate alındığında bu etkilerin görülebileceği varsayılabilir. Bu etkiler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Orta vadede;

- Nitelikli işgücü ihtiyacının artması sonucunda istihdam alanının genişlemesi ile nitelikli işgücü istihdamının sağlanması,
- Kamu katılım bankaları ile birlikte meşveret kurulu (fetva kurulu) kurulması ve faaliyete geçmesi.
- Kamu katılım bankacılığı ile birlikte katılım bankacılığına uygun yeni enstrümanların kazandırılması,
- Dini hassasiyeti bulunan müşterilerin özel sektörden kaynaklanan güvensizliğin azalması,
- Kamu katılım bankacılığı ile atıl kalan birikimlerin ekonomiye kazandırılması,
- Kamu katılım bankacılığının müşteriler için kredi maliyetlerinin düşmesi,
- Kamu katılım bankalarının müşteri/kredi potansiyelinin artmasının özel sermayeli katılım bankalarının müşteri potansiyelini ve sektördeki payını olumsuz yönde etkilemesi
- Kamu katılım bankalarının müşteri/kredi potansiyelinin artmasının konvansiyonel bankaların müşteri potansiyelini ve sektördeki payını etkilemesi
- Kamu katılım bankalarının açılmasıyla birlikte katılım bankacılığı sektöründeki yasal düzenlemelerin hızlandırılması (Yanık ve Sumer,2017: 438-439)

Uzun vadede;

- Kamu katılım bankacılığı ile katılım bankacılığının finans piyasalarındaki payının oransal artması,
- Konvansiyonel özel bankaların katılım bankacılığı sektörüne de yönelmesi,
- Türkiye Katılım bankalarının uluslararasılaşması sürecini hızlandırması,
- Yabancı sermaye yatırımlarının artması,
- Kamu katılım bankalarının açılması ile birlikte rekabet ortamı nedeniyle özel sermayeli katılım bankaları şube ağını genişletmesi

Kamu katılım bankalarının katılım bankacılığı sektörüne girmesiyle bankacılık sektöründe görülebilecek bazı etkiler kamu katılım bankalarının yapısından kaynaklanan etkilerdir. Bu etkiler;

- İkame Etkisi
- Devlete olan Güven
- Bankacılık İşlemleri ve Finansman Ürünlerinin Çeşitliliği
- Şube Ağı (Sayı ve Bölgesel Dağılım) dır.

3.8.1. İkame Etkisi

Yeni faaliyete geçen Kamu Katılım bankalarının yalnızca özel katılım bankalarıyla değil diğer bankalarla da rekabet edeceğini ifade etmekte fayda vardır.

İkame etkisi ile anlatılmak istenen yeni kurulan Kamu Katılım Bankalarının

- Fon toplama,
- Fon kullandırma
- Bankacılık işlemlerinde

Özel katılım ve diğer bankaların bankalarının yerini almasıdır.

İkame etkisini oluşturacak kanallar;

- Ülkeye hissedilen güven duygusu,
- Bankacılık işlemleri ve finansman argümanlarının farklılığı,
- Şube ağı

- Var olan kalifiye olan çalışanların yeni kurulan katılım bankalarının tercih etme durumları

3.8.2. Devlete Duyulan Güven

Devlet tarafından kurduğu kamu katılım bankaları ile bünyesinde barındırdığı bankacılık portföyünü genişletmiştir. Yeni kurulan ve kurulacak olan kamu bankalarının devlet sermayeli olması rekabet konusunda Kamu katılım bankalarına avantaj sağlayacaktır. Yakın tarihte bankacılık sektöründe yaşanan sorunlar toplumu olumsuz etkilemiştir. Bu sebeple mevduat bankalarından da kamu katılım bankalarına müşteri transferi beklenen olsa da özel katılım bankalarının müşterini kaybedeceği ön görülmektedir. Geçmişte yaşanan İhlas Finans vakası üzerine katılım bankaları da bu olumsuzluktan zaten etkilenmişken Bank Asya ile ilgili olumsuz durum toplumun özel katılım bankalarına olan bakışını olumsuz yönde etkilemiştir. Bu nedenle faizsiz bankacılığını tercih eden insanların devletin açmış olduğu katılım bankalarına yönelme ihtimali ciddi bir risk oluşturmaktadır (Savaşan ve Özdemir, 2015:1-2)

3.8.3. Bankacılık İşlemleri ve Finansman Ürünlerinin Çeşitliliği

Katılım bankalarının Türkiye genelinde yeterince yaygın olmaması cari hesapların istenilen seviyeye ulaşılmamasına ve bankacılık işlemlerinin yürütülmesinde yetersiz kalınmasına neden olmaktadır. Kamu katılım bankaları ile beraber katılım bankalarının ülke genelinde şube sayısı olarak yaygınlaşmasıyla bu işlemleri katılım bankaları aracılığıyla gerçekleştirmek isteyen müşteriler için daha ulaşılabilir hale gelecektir (Savaşan ve Özdemir, 2015:1-2).

Özel sektör girişimleri olmaları, topladıkları fon tutarı ve süresi sebebiyle kar odaklı olmalarından dolayı mevcut katılım bankacılığının idealden uzak oldukları gözlenmektedir. Murabaha esaslı fon kullandırmadan muşaraka ve mudarabaya kayacak bir katılım bankacılığı oluşturulması kamu katılım bankaları açısından kurumsal müşteriler için daha cazip hale gelebilir. Bunun gerçekleşmesi durumunda katılım bankaları kurumsal müşterileri çekme konusunda konvansiyonel bankalarla da rekabet edecek pozisyona gelebilirler (Savaşan ve Özdemir, 2015:1-2).

3.8.4. Şube Ağı (Sayı ve Bölgesel Dağılım)

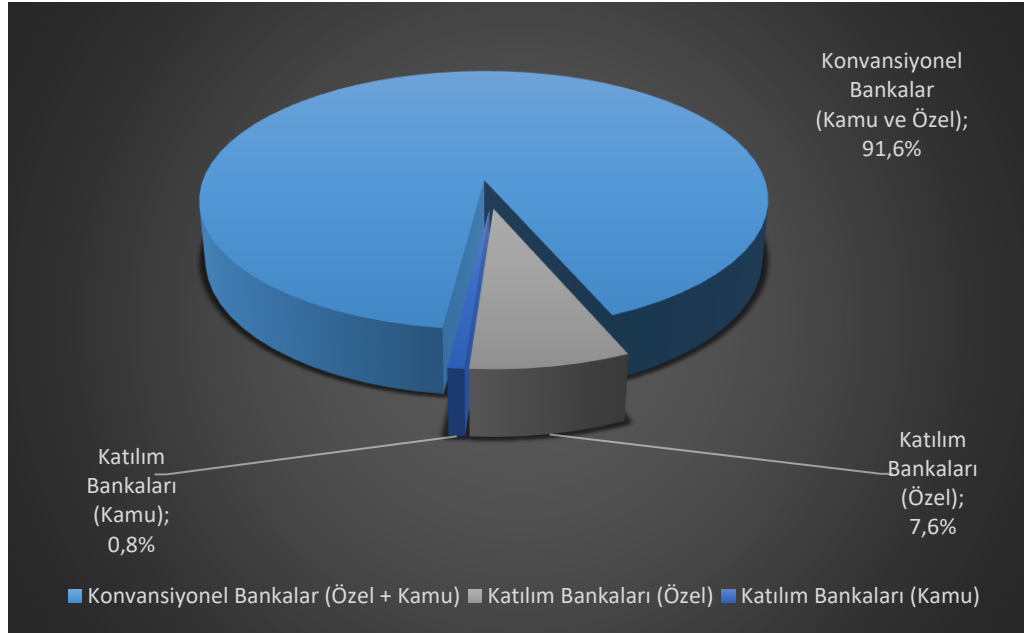
Türkiye'de faaliyet gösteren banka şubelerinin sayıları Mart 2018 verilerine göre 11.711'dir. Bu bankaların 10.724'ü kamu ve özel sermayeli konvansiyonel bankalardan oluşmaktadır. Kamu ve özel katılım bankalarının toplam şube sayısı ise 987 (%8,4) olduğu görülmektedir. (Tablo 1).

Tablo 1: Türkiye'de Banka Şubelerinin Sayıları

Banka Türleri	Sayı	%
Konvansiyonel Bankalar (Özel + Kamu)	10.724	91,6
Katılım Bankaları (Özel)	888	7,6
Katılım Bankaları (Kamu)	99	0,8
Toplam	11.711	100

Kaynak: https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp, <https://katilimdunyasi.com/2017/08/11/bankacilik-sektorunde-sube-sayisi-242-personel-sayisi-2890-azaldi/>, (17.03.2018)

Grafik 3: Türkiye'de Banka Şubelerinin Yüzdeler Oranı

Kaynak: https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp, <https://katilimdunyasi.com/2017/08/11/bankacilik-sektorunde-sube-sayisi-242-personel-sayisi-2890-azaldi/>, (17.03.2018)

Türkiye'de faaliyet gösteren kamu ve özel sermayeli konvansiyonel bankaların toplam şube sayısının toplam şube sayısı içindeki oranı %91,6'dır. Özel sermayeli katılım bankalarının toplam şube sayısının toplam şube sayısı içindeki oranı %7,6 ve kamu sermayeli katılım bankalarının toplam şube sayısının toplam şube sayısı içindeki oranı ise %0,8'dir (Grafik 3).

Tablo 2: Türkiye’de Bankaların Hizmet ve Finansal Yapılarına Göre Dağılımları

Bankaların Hizmet ve Finansal Yapılarına Göre Banka Türleri	Sayı
Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	3
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	9
Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devredilen Bankalar	1
Türkiye’de Kurulmuş Yabancı Sermayeli Bankalar	15
Türkiye’de Şube Açan Yabancı Sermayeli Bankalar	5
Kamusal Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	3
Özel Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	6
Yabancı Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	4
Özel Sermayeli Katılım Bankaları	3
Kamusal Sermayeli Katılım Bankaları	2
Toplam	51

Kaynak: https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp
(17.03.2018)

Bankacılık sektöründe Eylül 2017 itibarıyla 33 adet mevduat, 13 adet kalkınma ve yatırım, 5 adet katılım bankası olmak üzere toplam 51 banka bulunmaktadır (Tablo: 2).

Tablo 3’te Türkiye’de faaliyet gösteren konvansiyonel ve katılım bankalarının şube sayılarına göre sıralaması görülmektedir. Özel sermayeli katılım bankaları sayılarına bakıldığında: Kuveyt Türk Katılım Bankası 389, Türkiye Finans Katılım Bankası 287 ve Albaraka Türk Katılım Bankası’nın 220 şubesinin olduğu görülmektedir. Kamu Katılım bankalarının ise Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Katılım Bankası’nın 56 ve Vakıf Katılım Bankası’nın 43 şubesinin olduğu görülmektedir. (Tablo 3)

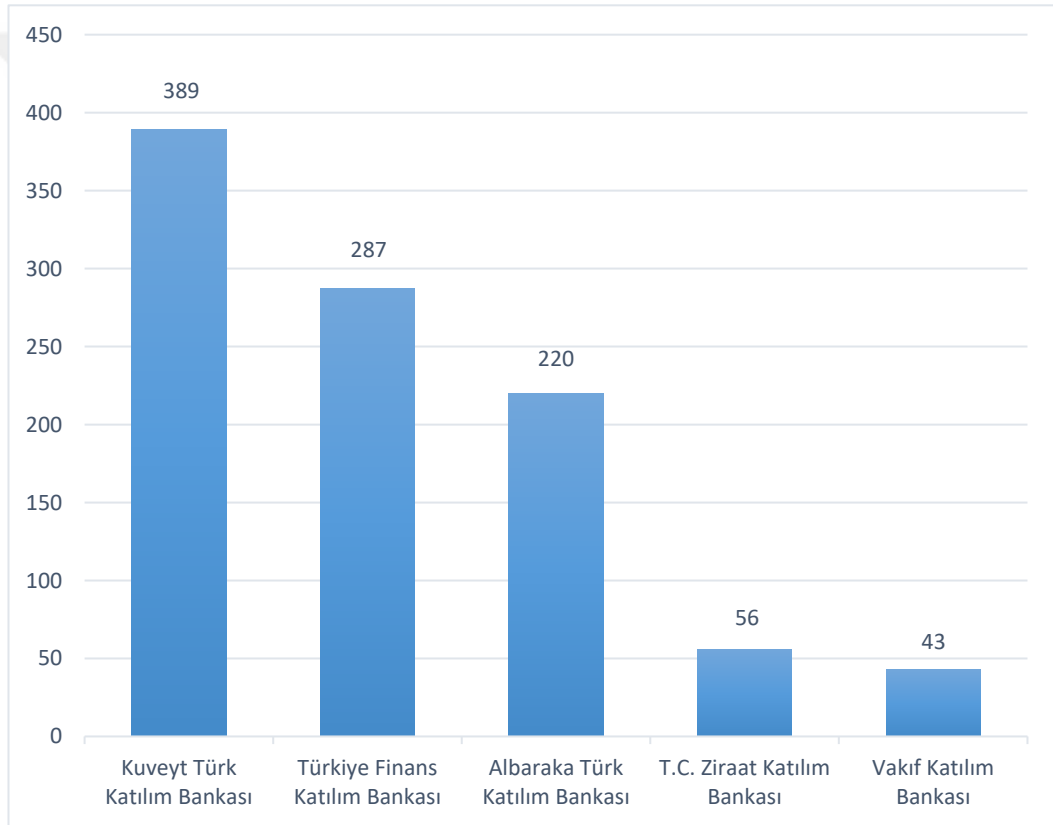
Tablo 3: Türkiye’de Konvansiyonel ve Katılım Bankalarının Şube Sayıları

Banka Adı	Şube Sayısı
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1759
Türkiye İş Bankası A.Ş.	1372
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	969
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	959
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	930
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	908
Akbank T.A.Ş.	840
Denizbank A.Ş.	704
QNB Finansbank A.Ş.	586
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	515
Kuveyt Türk Katılım Bankası	389
Türkiye Finans Katılım Bankası	287
Şekerbank T.A.Ş.	273
ING Bank A.Ş.	257
Albaraka Türk Katılım Bankası	220
Anadolubank A.Ş.	109
HSBC Bank A.Ş.	89
Fibabanka A.Ş.	79
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Katılım Bankası	56
Alternatifbank A.Ş.	53
Odea Bank A.Ş.	52
ICBC Turkey Bank A.Ş.	44
Burgan Bank A.Ş.	47
Vakıf Katılım Bankası A.Ş.	43
Turkland Bank A.Ş.	33
İller Bankası A.Ş.	19
Turkish Bank A.Ş.	13
Türk Eximbank	6
Aktif Yatırım Bankası A.Ş.	8
Arap Türk Bankası A.Ş.	7
Citibank A.Ş.	7
Bank Mellat	3
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	3
Adabank A.Ş.	1
Birleşik Fon Bankası A.Ş.	1
Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ Turkey A.Ş.	1
Deutsche Bank A.Ş.	1
Rabobank A.Ş.	1
Habib Bank Limited	1
Intesa Sanpaolo S.p.A.	1
JPMorgan Chase Bank N.A.	1
Société Générale (SA)	1
Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.	1
Diler Yatırım Bankası A.Ş.	1
GSD Yatırım Bankası A.Ş.	1
İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	1
Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	1
BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	1
Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.	1
Pasha Yatırım Bankası A.Ş.	1
Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş.	1
Toplam	11711

Kaynak: https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp,
<https://katilimdunyasi.com/2017/08/11/bankacilik-sektorunde-sube-sayisi-242-personel-sayisi-2890-azaldi/>, (17.03.2018)

Katılım bankalarının açmış oldukları şubelere bakmak gerekirse dağılımı açısından konvansiyonel bankalarla çok fazla ayrışma göstermediği; ayrışmanın kamu bankaları ile özel bankalar arasında olduğu nihayetine varılmaktadır. Hal böyle olunca da kamu katılım bankalarının şube sayısında artış gerçekleştikçe uzun bir zaman diliminde konvansiyonel bankalardakine çok benzeşen bir durum oluşabileceği ve bu manada da başlangıçta büyük şehirlerde başlayacağı için ilk olarak katılım bankalarıyla rekabet etse de orta ve uzun vadede konvansiyonel bankaları da sıkıştırabileceği düşünülebilir.

Grafik 4: Türkiye’de Kamu ve Özel Katılım Bankalarının Şube Sayıları

Kaynak: <https://katilimdunyasi.com/2017/08/11/bankacilik-sektorunde-subesayisi-242-personel-sayisi-2890-azaldi/>, (17.03.2018)

Türkiye’de faaliyet gösteren kamu ve özel katılım bankalarının şube sayıları incelendiğinde 2017 verilerine göre Kuveyt Türk Katılım Bankası’nın 389, Türkiye Finans Katılım Bankasının 287, Albaraka Türk Katılım Bankası’nın 220, T.C. Ziraat Katılım Bankası’nın 56 ve Vakıf Katılım Bankası’nın ise 43 şubesi vardır (Grafik 4).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın amacı ülkemizde kamu bankalarının katılım bankacılık sektörüne girmesiyle katılım bankacılık sektörü ve Türkiye ekonomisine muhtemel olumlu ve olumsuz etkilerinin araştırılmasıdır. Araştırma üç ana bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci bölümünde global ekonomide ve Türkiye’de faizsiz bankacılığın ortaya çıkışı ve gelişimiyle ilgili literatür taraması yapılmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde yine literatür taraması ile faizsiz bankacılık sistemi ile konvansiyonel bankacılık sistemi arasındaki farklılıklar, faizsiz bankacılığın avantajlı ve dezavantajlı yönleri ve faizsiz bankacılıkta kullanılan fon toplama ve fon kullandırma yöntemleri ortaya konmuştur. Araştırmanın üçüncü bölümünde ise literatür taraması sonucunda Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarında üst yönetim kademelerinde görev yapan yöneticilerin konu ile ilgili olarak düşünce ve fikirlerinin alınması amacıyla araştırmanın amacına doğrultusunda beş adet açık uçlu soru hazırlanmıştır. Araştırmamızla ilgili olarak Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarında (Vakıf Katılım, Türkiye Finans, Kuveyt Türk, Albaraka Türk, Ziraat Katılım) üst yönetim kademelerinde görev yapan yöneticilere telefon ve elektronik posta yöntemiyle ulaşılmış ve araştırmayla ilgili bilgi verildikten sonra araştırmamıza katılıp katılmayacakları sorulmuştur. Bazı yöneticiler iş yoğunluğu nedeniyle araştırmamıza katılmaya olumsuz cevap vermişlerdir. Araştırmamıza katılmaya olumlu cevap veren yöneticilere araştırmamızla ilgili olarak hazırlanan beş adet açık uçlu soru kendilerine yöneltilmiş ve konu ile ilgili fikir ve düşünceleri alınmıştır.

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmamızın evreni Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarıdır. Araştırmamızın örneklemini ise Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarında (Vakıf Katılım, Türkiye Finans, Kuveyt Türk, Albaraka Türk, Ziraat Katılım) üst yönetim kademelerinde görev yapan yöneticilerdir.

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacına yönelik olarak beş adet açık uçlu soru hazırlanmıştır. Araştırmamıza katılan yöneticilere aşağıdaki açık uçlu sorular yöneltilmiştir:

1. Kamu katılım bankalarının personel ihtiyacını mevcut katılım bankalarından karşılaması sorun mudur yoksa bir avantaj mıdır?
2. Kamu katılım bankalarının sermaye ve marka değeri ile haksız bir rekabet oluşturabileceğini, ilk aşamada mevcut katılım bankalarının pazar payından besleneceğini düşünüyor musunuz?
3. Kamu katılım bankalarının, katılım bankacılığının tanıtımına katkı sağlayacağını ve toplumun farklı kesimlerine ulaşabileceğini düşünüyor musunuz?
4. Katılım bankacılığının önünün açılması için, yetkili merciler tarafından yapılması gereken, beklediğiniz takip ettiğiniz, talep ettiğiniz yeni düzenlemeler var mı?
5. 2023’te Katılım Bankalarının sektör payının nereye ulaşacağını tahmin ediyorsunuz?

4.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacına yönelik olarak hazırlanan beş adet açık uçlu soru Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarında (Vakıf Katılım, Türkiye Finans, Kuveyt Türk, Albaraka Türk) üst yönetim kademelerinde görev yapan yöneticilere telefon ve elektronik posta yöntemiyle ulaşılmış ve araştırmayla ilgili bilgi verildikten sonra araştırmamıza katılıp katılmayacakları sorulmuştur. Bazı yöneticiler iş yoğunluğu nedeniyle araştırmamıza katılmaya olumsuz cevap vermişlerdir. 5 Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş., 1 Türkiye Finans Katılım Bankası, 1 T.C. Ziraat

Katılım Bankası ve 1 Türkiye Vakıf Katılım Bankası'ndan olmak üzere çeşitli yönetim kademelerinde bulunan 8 yönetici araştırmamıza katılmaya olumlu cevap vermiştir.

4.5. Verilerin Çözömlenmesi

Araştırmamıza katılmaya olumlu cevap veren yöneticilere araştırmamızla ilgili olarak hazırlanan beş adet açık uçlu soru kendilerine yöneltiilmiş ve konu ile ilgili fikir ve düşönceleri alınmıştır. Yöneticilerin sorulara verdikleri cevaplar e posta ve ses kayıt cihazı tarafından kayıt altına alınmıştır. Araştırmaya katılan yöneticilerin sorulara verdikleri cevaplar araştırmacı tarafından dikkatlice analiz edilmiştir. Araştırmamıza katılan yöneticilerin sorulara verdikleri cevaplar ekte sunulmuştur.

4.6. Verilerin Yorumlanması

Araştırmaya katılan yöneticilerin sorulara verdikleri cevaplar araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Araştırmacı tarafından yöneticilerin sorulara verdikleri cevapların ana fikri ve anlam bütönlüğü korunarak her soru için ayrı ayrı yorumlanmış ve gruplandırılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmamıza 5 Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş., 1 Türkiye Finans Katılım Bankası, 1 T.C. Ziraat Katılım Bankası ve 1 Türkiye Vakıf Katılım Bankası'ndan olmak çeşitli yönetim kademelerinde bulunan 8 yönetici katılmıştır.

Araştırmacı tarafından yöneticilerin sorulara verdikleri cevapların ana fikri ve anlam bütünlüğü korunarak elde edilmiş bulgular her soru için ayrı ayrı olmak üzere gruplandırılmıştır.

Araştırmacı tarafından yöneticilerin sorulara verdikleri cevapların ana fikri ve anlam bütünlüğü korunarak elde edilmiş bulgular şöyledir.

1. Kamu katılım bankalarının personel ihtiyacını mevcut katılım bankalarından karşılaması sorun mudur yoksa bir avantaj mıdır?

Sorusu için;

Araştırmamıza katılan yöneticilerin büyük bir çoğunluğu Kamu katılım bankalarının personel ihtiyacını mevcut katılım bankalarından karşılamasının özel katılım bankalarında çalışan personel açısından avantaj olduğunu düşünen düşünmektedirler. Kamu katılım bankalarına insan kaynakları tarafından daha önceki iş hayatlarında da katılım bankalarında çalışmış olan tecrübeli arkadaşlardan alımın olduğu takdirde hem sistem hem ilkelerine uygun şekilde yürütme anlamında hem de diğer operasyonel işlemlerini yürütmedeki tecrübeleri yansıtmaları anlamında çok daha faydalı olacağını düşünmektedirler.

Konvansiyonel bankalarda çalışan personelin, daha çok faizli enstrümanların üzerinden işlem yaptıklarından dolayı katılım bankalarına geldiklerinde uzun süre adaptasyon süreci yaşadıklarını aktarmışlardır. Faizli bankacılık anlayışına sahip kişilerin istihdam edildiği takdirde, müşterilerin karşısında katılım bankacılığa özgü ürünleri tanıtırken bilgi ve tecrübe eksikliğinden müşterilerine yeterli bilgi ve hizmet vermekte zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmamıza katılan katılımcılar kamu katılım bankalarının yeni kurulmuş olmaların nedeniyle bu

bankalarda istihdam edilecek kişilerin katılım banka tecrübelerinin bulunması gerekliliğini ifade etmişlerdir.

2. Kamu katılım bankalarının sermaye ve marka değeri ile haksız bir rekabet oluşturabileceğini, ilk aşamada mevcut katılım bankalarının pazar payından besleneceğini düşünüyor musunuz?

Sorusu için;

Araştırmamamıza katılan katılımcılar büyük bir çoğunluğu kamu katılım bankalarının mevcut pazar payından beslendiklerini düşünmektedirler. Kamu bankalarının katılım bankacılık sektörüne girmesiyle birlikte hassasiyeti olan müşteriler tarafından daha fazla tercih edildiklerini gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Katılım bankacılığını tercih eden müşterilerin ve firmaların kamu katılım bankalarını devlet güvencesinde olması ve marka olarak risksiz buldukları için tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar konvansiyonel banka müşterileri olup katılım bankacılığına geçebilecek müşteri profilinde daha orta vadede ulaşabileceklerini düşünmektedirler. Mevcut pazarın katılım bankaları ile bankalar arasında paylaşıldığı görüşünün hâkim olduğunu, kamu katılım bankalarının açılmasının asıl amacın pazar payını büyütme olduğunu, kamu katılım bankaları açılmadan önce, özel katılım bankalarında zaten ciddi bir rekabet olduğunu ve bu rekabetin diğer faizli bankalar arasında da görüldüğünü ifade etmişlerdir

3. Kamu katılım bankalarının, katılım bankacılığının tanıtımına katkı sağlayacağını ve toplumun farklı kesimlerine ulaşabileceğini düşünüyor musunuz?

Sorusu için;

Araştırmamamıza katılan katılımcıların büyük bir çoğunluğu kamu katılım bankalarının, katılım bankacılığının tanıtımına katkı sağlayacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca kamu katılım bankalarının devlet kurumu olması nedeniyle müşterilerin güvenilirlik açısından daha fazla tercih edilmesinin kamu katılım bankalarına bir avantajı sağlayacağını bildirmişlerdir. Fakat aynı zamanda da bu durumun tek başına yeterli olmayacağını, belli bir kesimlerde mesai

harcamalarının gerekliliklerine ve inovasyon geliştirme içinde olmaları gerektiğine dikkat çekmişlerdir.

Katılımcılar, kamu bankacılığının diğer kesimler tarafından da fark edilir bir hale getirilmesinin amaçlanması gerektiğini düşünmektedirler. Katılımcılar Kamu katılım bankalarının finansman aracılığı ile girişimcilerle ortaklık kurma görevini üstlenerek ülkenin gelişmesinde ve kalkınmasında aktif rol oynayabilecek konuma erişmeleri gerekliliklerine değinmişlerdir. Katılımcılar tarafından marka konumlandırmanın kamu katılım bankalarının müşteri ağını genişleteceği ifade edilmiştir. Ayrıca katılımcılar kamu bankalarının her ilde ve ilçede açılma hedeflerinin olmasının özel katılım bankalarının da bu konuda gelişme kaydedeceğinin öngörüldüğünü ifade etmişlerdir.

4. Katılım bankacılığının önünün açılması için, yetkili merciler tarafından yapılması gereken, beklediğiniz takip ettiğiniz, talep ettiğiniz yeni düzenlemeler var mı?

Sorusu için;

Katılımcılar tarafından 2023 yılı için Kamu Katılım Bankaları için ilk etapta %10 ilerleyen zamanlarda %15'lik kısma tamamlayabilmek ilk hedef olarak ön görülmektedir. Bu hedeflerin 2023 yılında yakalanma şansının ülkenin içinde bulunduğu durum nedeniyle biraz daha ileri bir tarihe sarkacağını görüşü yaygındır. Katılımcılar tarafından sektörde Türkiye ekonomisinde olumlu yönde gelişmeler olduğu takdirde %10'nun üzerinde gerçekleşmesi beklentilerinin yanı sıra 2023 yılında %10 düzeyinin de yeterli olacağını düşünen bir kesimin olduğunu beyan edilmiştir. Ayrıca katılımcılar tarafından Sayın Cumhurbaşkanın desteği ile bu oranın yakın zamanda %25'lik bir düzeye erişebileceğini düşünen bir görüşünün de hâkim olduğu ifade edilmiştir.

Araştırmamıza katılan katılımcılar katılım bankalarının sermaye problemlerinin çözülmesi gerekliliğine düşünmektedirler. Her ilde mutlaka şube açılmasının gerekliliğini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda katılım bankalarının geniş kapsamlı bir şekilde teşekkül etmiş diyenlerden, katılım bankalarından, akademisyenlerden

ve deneyimli hocalardan oluşmuş bir meşveret kurulu (fetva kurulu) kurulması ve bu kurul tarafından verilen fetvaların hem özel hem kamu katılım bankaları tarafından uygulanması gerektiğini ifade etmişlerdir.

5. 2023'te Katılım Bankalarının sektör payının nereye ulaşacağını tahmin ediyorsunuz?

Sorusu için;

Araştırmamıza katılan katılımcılar Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından alınacak olan kararlar neticesinde, ilk olarak Merkez Bankası nezdindeki katılım bankacılığı blokaj oranları vs. kısmen haksız rekabet oluşabildiğine değinmişler ve bu konjunktürde BDDK tarafından karışıklıklarda iyileştirmelerin olmasını ifade etmişlerdir.

Katılımcılar kardan zarar olma durumunu dikkate alarak yapılacak yasal düzenlemelerde katılım bankacılığının önünü açacağı görüşünü dile getirmişlerdir. Genel olarak katılımcılar arasında, bankacılık sektörü mevzuatla büyümeye devam edeceği görüşü hâkimdir. Katılımcılar 2001 yılında yapılan düzenlemelerin 2016 yılının iyi koşullar altında geçmesine zemin hazırladığını ifade etmişlerdir.

Katılımcılar yakın gelecekte sermaye piyasaları ile ilgili gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcılar katılım bankalarının pozisyonu dikkate alınarak girişim sermayesi ve kitle fonlaması gibi girişimcileri destekleyecek enstrümanların geliştirilmesinin gerekliliğine vurgu yapmışlardır.

Merkez bankasının haftalık repoyu kapatmasıyla katılım bankaları TL tarafta sıkıntılar yaşamaya başladıklarını, ellerinde sukukların olduğunu repo yaparak finansman likiditesini merkez bankasından sağlamakta olduklarını bildirmişlerdir. Tüm bunlar ile ilgili alt yapıların oluşması gerekmekte düzenlemelerin yapılmasının gerekliliklerini aktarmışlardır. Kamu katılım bankalarının 2023 yılına değin, ürün anlamında diğer bankalar ile yarışabilecek ürün portföyüne ihtiyaçlarının olabileceğini aktarmışlardır.

ALTINCI BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

6.1. Sonuç ve Tartışma

Dünya'daki katılım bankaları örnekleri incelendiğinde özellikle Körfez ülkeleri ve Asya'daki ülkelerde Türkiye'ye oranla bankacılık sektöründeki Pazar payının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu ülkelerde katılım bankalarının bankacılık sektörü içindeki Pazar payının yüksek olmasının; katılım bankalarının çok uzun zamandır faaliyet göstermesi ve fetva kurullarının kurumsallaşmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Türkiye'deki katılım bankalarının Körfez ülkeleri ve Asya'daki ülkelerde faaliyet gösteren katılım bankalarına göre Pazar payı oldukça düşüktür. Bu oran Türkiye'de sektördeki payı %5'ler seviyesindedir.

Türkiye'de ise Katılım Bankacılığı her geçen gün artmakla birlikte toplam bankacılık faaliyetleri içerisindeki Pazar payının yetersiz olduğu görülmektedir. Katılım bankacılığının topluma tanıtılamamış olması katılım bankacılığının gelişmesi ve ilerlemesi açısından ciddi bir eksikliklerdir.

Türkiye'de fetva kurulunun kurulamaması nedeniyle geliştirilen ürün ve hizmetlerin İslam hukukuna uygun olup olmadığı konusundaki katılım bankaları arasında tartışmalara neden olmakta; bu da katılım bankalarının bu ürün ve hizmetleri sunarken müşteriler nezdinde güvensizliğe sebep olabilmektedir.

Aynı zamanda katılım bankacılığı alanındaki yasal düzenlemelerin eksik olması ya da bu düzenlemelerin yapılamamış olması katılım bankacılığının Pazar payının artmasını engellemektedir.

Katılım bankalarının müşterilerine sundukları ürün ve hizmet yelpazesi konvansiyonel bankalara göre yeterince geniş olmaması katılım bankalarının Pazar payının sınırlı kalmasına neden olmaktadır.

Katılım bankalarının sermaye problemleri ülke genelinde yeterince şube ağını genişletmemesi nedeniyle geniş kitlelere ulaşmada sıkıntılar yaşamaktadır. Şube ağının yaygın olmaması nedeniyle bazı banka işlemlerini gerçekleştirememesi nedeniyle mevcut müşterilerin taleplerini karşılayamamaktadır.

Kamu katılım bankalarının açılması ile birlikte katılım bankacılığının toplam Pazar payı nispeten artmış olduğu gözlenmekle birlikte beklenen düzeye henüz ulaşamamıştır.

Kamu katılım bankalarının devlet kurumu olması nedeniyle müşterilerin güvenilirlik açısından daha fazla tercih edilmesi kamu katılım bankaları açısından bir avantaj sağlamaktadır.

Katılım bankacılığını tercih eden müşteriler ve firmalar kamu katılım bankalarını devlet güvencesinde olması ve marka olarak risksiz buldukları için kamu katılım bankalarını daha fazla tercih etmektedirler.

Türkiye'nin konvansiyonel banka müşterileri olup katılım bankacılığına geçebilecek müşteri potansiyeline sahip olduğu ve bunun daha orta vadede gerçekleşeceği düşünülmektedir.

Şu anda %5 düzeyinde olan Pazar payı orta ve uzun vadede %15 seviyelerine çıkması öngörülmektedir.

Gelecek dönemlerde katılım bankalarının sayısının; bankacılık sektörünün büyüklüğü dikkate alındığında kamunun yanında özel sektör tarafından gerçekleştirilecek olan yatırımlarla artış göstermesi beklenmektedir.

Kamu Katılım bankalarının bankacılık sektöründeki Pazar payının Türkiye ekonomisinde olumlu yönde gelişmeler olduğu takdirde 2023 yılı için ilk etapta %10, ilerleyen zamanlarda %15 seviyelerine ulaşabileceği düşünülmektedir.

Kamu katılım bankalarının finansman aracılığı ile girişimcilerle ortaklık kurma görevini üstlenerek ülkenin gelişmesinde ve kalkınmasında aktif rol oynayabilecek seviyeye ulaşmaları gerekmektedir.

6.2. Öneriler

Konvansiyonel bankalarda çalışanlar ise faizli enstrümanların üzerinden işlem yaptıklarından katılım bankalarına geldiklerinde uzun adaptasyon süreci yaşamaktadırlar. Konvansiyonel bankacılık anlayışına sahip kişilerin istihdam edildiği takdirde, müşterilerine katılım bankacılığına özgü ürünlerle ilgili eksik bilgilendirme yapabilmektedirler. Daha önce katılım bankalarında çalışmış olan tecrübeli personelin, kamu katılım bankalarında istihdamı hem sistemin; katılım bankacılığı ilkelerine uygun şekilde yürütülmesinde hem de diğer operasyonel işlemlerin gerçekleştirilmesinde tecrübelerini yansıtmasının faydalı olacaktır.

Türkiye'nin bankacılık sektörü için kamu katılım hesaplarının artış göstermesi için diğer ülkelerdeki bankacılık alanındaki düzenlemelerin ülkemizde de yapılması gerekmektedir.

Geniş kapsamlı bir meşveret kurulu (fetva kurulu) kurulması ve bu kurul tarafından verilen fetvaların hem özel hem kamu katılım bankaları tarafından uygulanması gerekmektedir.

Katılım bankalarının pozisyonu dikkate alınarak girişim sermayesi ve kitle fonlaması gibi girişimcileri destekleyecek enstrümanların geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca katılım bankalarının sermaye problemlerinin çözülmesi gerekmektedir.

Kamu bankalarının daha çok müşteriye hitap edebilmesi için her il ve ilçe şube ağını genişletme hedefinin özel katılım bankalarını olumlu etkileyecektir.

Kamu katılım bankalarının, katılım bankacılığının tanıtımına daha fazla katkı sağlayabilmesi ancak inovasyon geliştirerek ürün ve hizmet portföyündeki farklılaşmalara bağlıdır.

KAYNAKÇA

Akhan, A. (2010). Katılım Bankaları İle Mevduat Bankaları'nın Müşteri Odaklılıklarının Karşılaştırılması, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi, Afyonkarahisar.

Akgüç, Ö. (1992). 100 Soruda Türkiye'de Bankacılık, İstanbul: Gerçek Yayınevi

Akgüç, Ö. (1999) 100 Soruda Türkiye de Bankacılık", İstanbul: Gerçek Yayınevi

Aktepe, İ. E. (2014). Sorularla Katılım Bankacılığı, İstanbul: Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayınları.

Artun, T. (1983). Türkiye'de Bankacılık, İstanbul: Tekin Yayınevi

Aydemir, N. (2005). Düünden Bugüne Türkiye'de Bankacılık, Ankara: Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Derneği Yayınları

Bakan, S. (Eylül, 2002). Osmanlı'dan Günümüze Türk Bankacılık Kesimi, İktisat Dergisi, (417): 31-39

Bankacılık Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, 25983, 1 Kasım 2005

Baykara, H.V. (2012). Katılım Bankalarında Etkinlik ve Verimlilik Analizi, Doktora Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

Berk, N. (1999). Bankacılığın Dışa Açılması ve Dış Kredi İlişkisi, YKB AŞ. Yayınları, No: 4.

Darçın, A. C. (2007). Özel Finans Kurumlarının Katılım Bankalarına Dönüşümünün Sebepleri ve Sonuçları, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finansman Anabilim Dalı, Ankara

Divitçioğlu S. (1982). Değer, Üretim ve Bölüşüm, İstanbul, Ar Yayınları

Doğan, S. (2008). Katılım Bankaları ve Ekonomiye Etkileri: Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Kahramanmaraş.

Eskici, M. M. (2007). Türkiye’de Katılım Bankacılığı Uygulaması Ve Katılım Bankaları’nın Müşteri Özellikleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Erdoğan, D. (2011). Katılım Bankacılığı ve Türk Ekonomisine Katkıları, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı, İstanbul.

Geylân, R. (1985). Ticari Banka Yönetimi ve Türk Ticari Bankalarının Temel Yönetim Sorunları, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.

Hazıroğlu, T. (2015) İnsan, Ahlak, İktisat ve Katılım Ekonomisi, İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi, 1(1): 145-156

Kaya, F. (2012). Bankacılık Giriş ve İlkeleri, Beta Yayıncılık, İstanbul.

Özkan, T. (Şubat-Mart, 1999), Ulusal ve Uluslararası Bankacılıkta Rekabet, İktisat Dergisi, (387): 40-44

Özkan, H. (2014) Katılım Bankacılığının Klasik Bankalarla Karşılaştırılması ve Muhasebe Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde

Özulucan, A., Deran, A. (2009). Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6 (11): 85-108.

Öztürk K, E., (2006). Bankacılıkta Hizmet Pazarlaması, Bireysel Bankacılık Hizmetleri Uygulamasında Bir Banka Akbank Örneği, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir

Özsoy, İ. (Haziran, 2012). Türkiye’de Katılım Bankacılığı, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayınları, İstanbul

Özsoy, İ. (2010). “Faizsiz Bankacılık İlkeleri ve Katılım Bankacılığı”, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayınları, Antalya.

Pehlivan P. (Nisan 2016). Türkiye’de Katılım Bankacılığı ve Bankacılık Sektöründeki Önemi, Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi (The Journal of Social Economic Research) ISSN: 2148 – 3043, (31): 295-324

Savaşan, F. ve Özdemir, M. (Mart 2015), Bankacılığa Yeni Soluk: Kamu Katılım Bankaları, PESA Analiz

Savaş, F. (2009). Veri Zarflama Analizi ve Bankacılık Sektöründe Etkinlik Ölçümü Uygulaması, (Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sümer, G., Onan, F. (2016). Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiye'deki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(3): 296–308.

Tarlan, S. (1986). Tarihte Bankacılık, Maliye ve Gümrük Bakanlığı Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Kurulu Yayını, Ankara, (281): 20

TBB (Türkiye Bankalar Birliği) (Şubat, 2012). Türkiye'de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi, Yayın no:280, İstanbul.

TCMB (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası), (2015) Türkiye'de Finansal Gelişmeleri Raporu, Ankara

Uslucan, E. (2013). Katılım Bankalarında Bireysel Pazarlama Faaliyetleri ve Tüketicilerin Katılım Bankaları Tarihinde Etkili Olan Faktörler, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara

Vatansever, N. (2000). Varlığa Dayalı Menkul Kıymet Uygulaması. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (1): 259-274.

Yanık, R., Sumer, S. (2017). Kamu Katılım Bankacılığının Bankacılık Sektörüne Beklenen Etkileri, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic 12(31):427-448

Zarakolu, A. (1974). Cumhuriyetin 50. Yılında Memleketimizde Bankacılık, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

EKLER

ABBAS GÜNEŞ

ALBARAKATÜRK KATILIM BANKASI A.Ş. ÜMRANIYE ŞUBE MÜDÜRÜ

1. Kamu katılım bankalarının personel ihtiyacını mevcut katılım bankalarından karşılaması sorun mudur yoksa bir avantaj mıdır?

Kamu katılım bankaları mevcut katılım bankalarından personel olarak katılım bankalarının insan kaynakları politikasını zor duruma sokmaktadır. Bu anlamda kamu katılım bankalarının personel ihtiyacını mevcut katılım bankalarından karşılaması özel katılım bankaları açısından sorun yaratmaktadır. Diğer taraftan personel açısından bu durum bir avantaj olarak ortaya çıkmaktadır. Özel katılım bankalarının şube sayısını arttıramaması mevcut personelin kariyer planlamasında aksaklıklara sebep olmaktadır. Bu durum terfilerin gecikmesine ve/veya yapılamamasına neden olmakta ve personel açısından memnuniyetsizliğe, motivasyon ve iş gücü kaybına yol açabilmektedir. Özel katılım bankalarında terfi alamayan personelin kamu katılım bankalarına geçmesi kariyer planlaması açısından bir avantajdır.

2. Kamu katılım bankalarının sermaye ve marka değeri ile haksız bir rekabet oluşturabileceğini, ilk aşamada mevcut katılım bankalarının pazar payından besleneceğini düşünüyor musunuz?

Evet düşünüyorum. Bunu iki başlık altında değerlendirebiliriz. Birincisi kamu katılım bankası olması nedeniyle sermaye açısından haksız rekabet oluşabilir. Kamu bankası istediği zaman sermaye artırımına gidebilmektedir. İkinci husus ise örnek ile açıklamak gerekirse; geçen yıl açılmış bir kamu katılım bankasının fonu Yedi Yüz Milyon Türk Lirasına yaklaşmış olduğu görülmektedir. İstanbul'un bir ilçesindeki bir kamu katılım bankasının fonu beş yüz milyonu bulmuş durumdadır. Dolayısıyla mevduatın yapısına baktığınızda genelde kamu bankalarının kamu

kurumlarının blok mevduatlarının yönlendirilmesi ile oluşmuş durumda olduğu görülmektedir. Bu durumun ciddi bir haksız rekabete yol açtığı düşüncesindeyim.

3. Kamu katılım bankalarının, katılım bankacılığının tanıtımına katkı sağlayacağını ve toplumun farklı kesimlerine ulaşabileceğini düşünüyor musunuz?

Kamu katılım bankalarının, katılım bankacılığının tanıtımına çok katkı sağlayacaklarını düşünüyorum. Vakıf Bankası, Ziraat Bankası gibi kamu bankalarının katılım bankacılığına girmesi birçok il ve ilçede katılım bankası şubesi açılacağı anlamına gelir. Örnek olarak Van ili Başkale ilçesinde katılım bankası açılacak demektir. Bankaların alt yapılarının yanında şubeleri muhabir şube olarak kullanılabilir. Bu manada hızlı gelişme potansiyeli var. Her ilde her ilçede şube açılma hedefleri olduğundan toplumun geniş bir kesimine hitap etme potansiyelleri var. Kamu bankası olmaları nedeniyle bu bankalar sermaye sorunu yaşamadıklarından alt yapı oluşturmaları daha kolay olacaktır. Kamu katılım bankalarının açılması diğer katılım bankalarına olumlu sinerji yapacağı gibi özellikle haksız rekabet açısından mevcut katılım bankalarını olumsuz yönde etkileyecek ve mevcut katılım bankalarının sektördeki payı etkileyeceğinden bu durumun mevcut katılım bankaları açısından bir risk oluşturacağını düşünüyorum.

4. Katılım bankacılığının önünün açılması için, yetkili merciler tarafından yapılması gereken, beklediğiniz takip ettiğiniz, talep ettiğiniz yeni düzenlemeler var mı?

Yapılan analizlere göre %25 lik bir hedef var. Sn. Cumhurbaşkanımızın, ekonomi yönetiminin bu manada hedefi var. Bu hedefe ulaşabileceğimizi ben de düşünüyorum. Özellikle kamunun da katılım bankaları alanına girmesiyle toplumun bir geniş kesimine ulaşılabilir ve kamu kurumlarının paralarının kamu katılım bankalarında değerlendirilecek olması özel kamu katılım bankalarına

haksız rekabet oluşturacaktır. Ama toplamda payımızı arttıracak bir etkiye sahip olacaktır. Bu anlamda %25 lik hedefe ulaşacağımızı düşünüyorum.

5. 2023'te Katılım Bankalarının sektör payının nereye ulaşacağını tahmin ediyorsunuz?

Özellikle ürün anlamında diğer bankalar ile yarışabilecek ürün portföyüne ihtiyacımız var. Özellikle ‘vakala’ sözleşmesinde. Vakala sözleşmesi sadece Ziraat Katılım Bankası tarafından yapılmaktadır. Fakat şu anda sadece uluslararası fonlarda para temin etmek için bankalar arası yapılan bir sözleşmedir.

Şu anda katılım bankası olarak günlük hesap ve haftalık hesap açamamaktayız. İşte Vakala sözleşmesi bu imkânı tanımaktadır. Vakala sözleşmesini bir örnek ile açıklayalım. Bir müşteri nakit parasını beş gün süreyle bankada tutmak istediğinde katılım bankası olarak böyle bir mevduat hesabına sahip olmadığımızdan müşterinin bu talebini karşılayamamaktayız. Müşteri de nakit parasını bu süre içerisinde değerlendirebileceği başka bir bankaya yönlendirmektedir. İşte vakala sözleşmesi müşterinin bu talebini karşılamamıza olanak sağlamaktadır. Vakala sözleşmesi ile müşterin talebine göre günlük hesap açılabilen ve kâr payı verilebilmektedir. Bu tür ürün yelpazesi olarak çok eksiklerimiz var. Ayrıca uluslararası Katılım Bankacılıktan da istifade etmeliyiz. Bunun için Malezya ve Endonezya örneklerini iyi incelememiz gerekiyor. Malezya'daki katılım bankacılığı konvansiyonel bankalar içindeki oranı %20 ler civarındadır. Malezya'daki ürünlerin yelpazesinin genişletilmesinde kurumsallaşmış fetva kurumlarının etkili olduğu kanısındayım. Bu anlamda bizim daha yol almamız gerektiğini düşünüyorum.

KENAN SARIOĞLU

**ALBARAKATÜRK KATILIM BANKASI A.Ş. İNSAN KIYMETLERİ BİRİM
MÜDÜRÜ**

1. Kamu katılım bankalarının personel ihtiyacını mevcut katılım bankalarından karşılması sorun mudur yoksa bir avantaj mıdır?

Üst düzey yöneticiler başta olmak üzere özel katılım bankalarından kamu katılım bankalarına geçişler yaşanmaktadır. Kamu katılım bankaları katılım bankacılığı sektöründe deneyimli insanları istihdam etmek istemektedir. Bu durum katılım bankalarını daha rekabetçi hale getirdiği için kamu katılım bankalarının açılması uzun vadede sektör ve çalışanlar için avantaj sağlayacaktır.

2. Kamu katılım bankalarının sermaye ve marka değeri ile haksız bir rekabet oluşturabileceğini, ilk aşamada mevcut katılım bankalarının pazar payından besleneceğini düşünüyor musunuz?

Evet kamu katılım bankalarının sermaye ve marka değeri ile haksız bir rekabet oluşturuyor. Kamu katılım bankaları devlet kurumları olmaları nedeniyle büyük güce sahipler. Fakat bu güç özel katılım bankaları olarak hedefimiz olan %15 kısımlık paydan uzaklaşma riskini de barındırıyor.

‘‘Rehavet olan yerde rekabet olmaz’’

3. Kamu katılım bankalarının, katılım bankacılığının tanıtımına katkı sağlayacağını ve toplumun farklı kesimlerine ulaşabileceğini düşünüyor musunuz?

Bu konuda kısa dönemde yaptığım gözlemler henüz olgunlaşmamış durumdadır. Kamu katılım bankalarının, katılım bankacılığının tanıtımına katkı sağlayacağını söyleyebilmek için henüz çok erken olduğunu düşünüyorum. Markanın bilinirliği

bu durumda önemlidir. Markayı nasıl konumlandığınıza bağlı olarak reklam bütçesi de bu konuda ön plandadır.

4. Katılım bankacılığının önünün açılması için, yetkili merciler tarafından yapılması gereken, beklediğiniz, takip ettiğiniz, talep ettiğiniz yeni düzenlemeler var mı?

Üst düzey Danıştaylar ile tespit edildi. Devlet bu konularda çalışmalarını başlattı. Katılım bankacılığının gelişmesi ile ilgili mevzuatlar başta olmak üzere katılım bankacılığı ekosistemi ile ilgili yapılandırma çalışmaları yapılmaktadır.

5. 2023'te Katılım Bankalarının sektör payının nereye ulaşacağını tahmin ediyorsunuz?

Bu hız ile devam edildiği takdirde 2023 yılında hedeflenen %15'lik kısmı yakalamamız zor gözüküyor. "Aynı şeyi aynı şekilde yaparak farklı bir sonuç bekleyemezsiniz." Bu şekilde ilerleyiş toplam pazar payı içerisindeki payını arttıramaz. Devlet Vakıf Katılım Bankası'nın hisselerini alarak büyüme sağlanabilir. Bu sektörde kaldıraç etkisi yapabilir. Ama sektörü büyütecek olan ana etken murabahayı azaltarak muşareke yatırımlarının artırılması olacaktır. Findek tarzlı standartların desteklenmesi gerekmektedir.

İBRAHİM UZUN

**ALBARAKATÜRK KATILIM BANKASI A.Ş. KARADENİZ BÖLGE
MÜDÜRÜ**

1. Kamu katılım bankalarının personel ihtiyacını mevcut katılım bankalarından karşılması sorun mudur yoksa bir avantaj mıdır?

Kamu katılım bankalarının özellikle yeni kurulmuş olmaları nedeniyle tecrübeli personele ihtiyacı olacaktır. Bunu da özel katılım bankalarından karşılması sistemin işlemesi ve ülkemizde yaygınlaşması bakımından önemlidir. Ayrıca özel katılım bankalarında yavaş büyümesi, şube açılmaması ve benzeri sebepler nedeniyle müdür yardımcısı kadrolarında yığılma olduğu görülmektedir. Kamu katılım bankaları bu kadroları büyüme istihdam ederse oldukça faydalı olacaktır. Bununla birlikte özel katılım bankaları kendilerine yüksek mali yük getiren müdür yardımcılarını yerine kadrolarını yenileyecek ve ekonomik fayda sağlayacaktır.

2. Kamu katılım bankalarının sermaye ve marka değeri ile haksız bir rekabet oluşturabileceğini, ilk aşamada mevcut katılım bankalarının pazar payından besleneceğini düşünüyor musunuz?

Başlangıçta özel katılım bankalarından istifade edecekleri doğrudur. Belki mevcut kaynağı kendilerine çekebileceklerdir. Nedeni ise insan kaynakları olarak eski katılım bankaları olacaktır. Böyle durum söz konusu olmakla birlikte yeni insan kaynakları istihdamı söz konusu olacağından sektör büyüyecektir.

3. Kamu katılım bankalarının, katılım bankacılığının tanıtımına katkı sağlayacağını ve toplumun farklı kesimlerine ulaşabileceğini düşünüyor musunuz?

Kamu katılım bankaları olması nedeniyle tanınırlık ve bilinirlik açısından herhangi bir problem yaşayacaklarını düşünmüyorum. Hem devlet teşebbüsü olması hem de faizsiz kazanç sunmaları büyük avantaj sağlayacaktır. Daha önce tarafımdan yapılan bir anket sonucuna göre; ankete katılan kişilerin %85'i "devlet teşebbüsü katılım bankaları ile çalışır mısınız?" sorusuna "Evet" cevabı vermişlerdir. Farklı kesimlere ulaşmak ancak gayret ve çalışmak ile söz konusu olacaktır.

4. Katılım bankacılığının önünün açılması için, yetkili merciler tarafından yapılması gereken, beklediğiniz takip ettiğiniz, talep ettiğiniz yeni düzenlemeler var mı?

Her şeyden önce katılım bankaları sermaye problemini çözmeleri gerekir. Şubeleşme konusunda her ilde mutlaka olmaları gerekir. Devamında sektörler bazında riskin tabana yayılmasını sağlanmalıdır. Katılım bankalarının geniş kapsamlı bir şekilde teşekkül etmiş diyenlerden, katılım bankalarından, akademisyenlerden ve bu işe emek vermiş hocalardan oluşmuş kendilerine ait bir meşveret kurulu (fetva kurulu) olmalı ve buna hem özel hem de devlet katılım bankaları uymalıdır.

5. 2023'te Katılım Bankalarının sektör payının nereye ulaşacağını tahmin ediyorsunuz?

Özellikle yeni kurulmuş devlet katılım bankaları iyi yönetilirse, siyasi mülahazalara kurban gitmezse, özgür bir irade ve piyasa koşulları çerçevesinde yönetilirse sektörün büyümesine vesile olacaktır. Buradan hareketle özel katılım bankaları da kendilerini yenileyip rekabet oluşturabilirlerse sektör büyüyecektir. 2023 yılında % 10 gibi bir piyasa payına sahip olabilir.

ÖMER EMEÇ

ALBARAKATÜRK KATILIM BANKASI A.Ş. BAŞEKONOMİST

1. Kamu katılım bankalarının personel ihtiyacını mevcut katılım bankalarından karşılaması sorun mudur yoksa bir avantaj mıdır?

Bir taraftan pozitif bir şey aslında. Sektöre dışardan eleman gelmesi istediğimiz bir durum değildir. Çünkü deneyimli insanların sektörde istihdam edilmesi gerekiyor. Sonuçta belli bir ölçekten sonraki piramitteki sıkışma oluşu ve o sıkışma oluşunda mevcut personel içinde bir kariyer imkânı doğmuş oluyor. Buradaki handikap şu büyük aşamalarda olduğunda kurumların insan kaynakları politikasını bozuyor. Burada yapılması gereken denge içinde yürütülmesi gerekmektedir. Çok fazla alım olduğunda dinamikleri oynatabiliyor bunun için dengeli yapılması gerekmektedir. İyi yönetildiğinde bir avantajdır.

2. Kamu katılım bankalarının sermaye ve marka değeri ile haksız bir rekabet oluşturabileceğini, ilk aşamada mevcut katılım bankalarının pazar payından besleneceğini düşünüyor musunuz?

Kamu katılım bankalarının ortaya çıkış stratejisi olarak pastanın büyüme olduğu belirtilmekte böyle bir amaçları var. İçeri yönlü bir rekabete odaklandığında sektörü büyütemezsiniz sadece pasta kaybı olur. Katılım bankaları rekabet hareket etmeleri lazım. Rekabet olması lazım bir beraberlik olması rekabet ve beraberliğin ortak kümesinde hareket edilmesi lazım. Katılım bankaları 35 yıldır var 30-35 yıl olan know how var. Müşterilerimiz zaten sadece bizimle çalışmıyordu garanti bankası yapı kredi bankaları ve diğer bankalar ve kamu bankası olan ziraat bankası ile de çalışıyordu o yüzden biz zaten rekabet halindeydik. Devlet katılım bankalarının tabii ki elleri güçlü çünkü halkımızın katılım bankalarına teveccühü vardır devlete de apayrı teveccühü var ama dinamikleri bozacak kadar avantaj olacağını düşünmüyorum.

3. Kamu katılım bankalarının, katılım bankacılığının tanıtımına katkı sağlayacağını ve toplumun farklı kesimlerine ulaşabileceğini düşünüyor musunuz?

Umuyorum, öyle yaparlar umuyorum farklı kesimlere odaklanırlar. Türkiye'nin finansal hizmetlere erişimleri olmayan şube olarak olabilir, iletişim olarak olabilir bulunduğu yerde şubesi olmayabilir bir şekilde halen popülasyona penetre olmayan bir popülasyon var. Umuyorum ki vakıf katılım vakıflar üzerinden bir model geliştirerek yapar. Girişimcilere ortak finansal sağlayıcı ortaklık kurular ellerinde fırsatlar var uzun vadeli bir model geliştirmek istiyorlarsa Türkiye'nin kalkınmasına fayda sağlayıcı mali penetrasyon kurulur. Yapılacak güçleri var yapabilirler bu şekilde umuyorum.

4. Katılım bankacılığının önünün açılması için, yetkili merciler tarafından yapılması gereken, beklediğiniz takip ettiğiniz, talep ettiğiniz yeni düzenlemeler var mı?

2025 hedefi ile ilgili TKB nin %15 hedefi var. Katılım bankaları belirli dönemlerde şoklar yaşadı ihlas holding, Kombassan olayı.2013 yılında başlayıp 2016 yılında sona eren bankasya şoku. Âmâ bu olumsuzluklara rağmen katılım bankları pasta payından çok bir şey kaybetmedi şuanda %5 lik kısımda hala bu sevindirici bir gelişme katılım bankaları olarak Pazar payı hızla artar diye tahmin ediyorum. Yaşanmış olan olumsuzluklar olmasaydı %10 geçer diye düşünüyordum.2023 e gelindiğinde hedef ciddi bir hedef potansiyel var. Yükselme bandında olacaktır benim görüşüm %8 ile %10 banda oturacaktır.%15 lik kısmı yakalamak için çalışmalarımız devam etmektedir.

5. 2023'te Katılım Bankalarının sektör payının nereye ulaşacağını tahmin ediyorsunuz?

Bankacılık sektörü mevzuatla büyüyor Türkiye dede böyle dünyada da böyle bankacılık aslında mevzuat.2001 yılında yaşadığımız olumsuzluk yeni düzenlemeler getirdi buda elimizi gerçekten güçlendirdi bu düzenlemeler yapılmasa idi 2016 yılı daha zor geçebilirdi. Önümüzdeki dönem beklediğimiz regülasyonlar birincisi sermaye piyasaları ile ilgili gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. İkicisi girişim sermayesi kitle fonlaması gibi girişimcileri destekleyecek enstrümanların geliştirilmesi gerekmekte üçüncüsü bazı düzenlemeler yapılırken katılım bankalarının pozisyonu durumu göz önünde bulundurulursa yapılması gerekiyor. En son merkez bankası haftalık repoyu kapattı haftalık repoyu kapatınca ister istemez katılım bankaları TL tarafta sıkıntılar yaşamaya başladılar. Çünkü ellerinde sukuklar vardı sukukları da repo yaparak finansman likidite sağlıyorlardı merkez bankasından. Tüm bunlar ile ilgili alt yapıların oluşması gerekmekte düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Sadece bankaların değil farklı farklı katılım finansman şirketleri kuruluyor bunlarında bir şekilde regüle edilmesi gerekiyor. Bu regüle yasaklanması, sıkıştırılması değil denetlenmesi hususunda bunun bir sistematiğe oturtulması gerekiyor. ilerde yaşanacak olumsuzların önüne geçilmesi açısından regüle edilmesi gerekmektedir. Yapılan tüm bu regülasyonların katılım finansmanının özüne uygun bir şekilde geliştirilmesi lazım.

İZZET BEYAZ

ALBARAKATÜRK KATILIM BANKASI A.Ş. AVRUPA 1 KURUMSAL ŞUBE MÜDÜRÜ

1. Kamu katılım bankalarının personel ihtiyacını mevcut katılım bankalarından karşılması sorun mudur yoksa bir avantaj mıdır?

Ben avantaj olduğunu düşünüyorum. Kamu katılım bankalarına insan kaynakları tarafından daha önce katılım bankalarında çalışmış olan tecrübeli arkadaşlardan alırlarsa hem sistem hem ilkelerine uygun şekilde yürütme anlamında hem de diğer operasyonel işlemlerini yürütmedeki tecrübeleri yansıtmaları anlamında çok daha faydalı olacağını düşünüyorum. Netice itibariyle malum konvansiyonel bankalarda çalışan arkadaşlarımız biraz daha ilkesel olarak doğrudan faizli enstrümanların üzerinden işlem yaptıkları için onlar katılım bankalarına geldiğinde uzun süre adaptasyon süreci yaşıyorlar. Müşterilerin karşısında katılım bankacılığa özgü ürünleri tanıtırken maalesef o alt yapı eksikliği sebebiyle müşterilerine çok donanımlı cevap veremiyorlar o da müşteri kazanımda sıkıntılar yaşatabiliyor. O yüzden de bana göre avantajdır ama dengeli bir şekilde yapılması gerektiğini düşünüyorum.

2. Kamu katılım bankalarının sermaye ve marka değeri ile haksız bir rekabet oluşturabileceğini, ilk aşamada mevcut katılım bankalarının pazar payından besleneceğini düşünüyor musunuz?

Mutlaka mevcut Pazar payından besleniyorlar onu gözlemliyoruz çünkü biraz daha müşteri profili anlamında baktığımızda bu noktada hassasiyeti olan müşteriler katılım bankacılığını tercih ediyorlar .Şuanda katılım bankacılığını tercih eden müşteriler ve firmalar da kamu katılım bankalarını duyunca otomatik olarak arkasında devlet var diye oradaki marka olarak biraz daha risksiz buluyorlar ve kamu katılım bankalarını tercih edebiliyorlar katılım bankacılığındaki sektörün müşterilerden belli bir pay aldığını düşünüyorum daha yeni kaynak

diyebileceğimiz konveksiyonel banka müşterileri olup da bize geçebilecek katılım bankacılığına geçebilecek müşteri profilinde daha orta vadede ulaşabileceklerini düşünüyorum. Mevcut pazarı kısmen paylaşıyoruz orta vadede bu pastayı büyütme anlamında yeni aksiyonlar alınacağını düşünüyorum.

3. Kamu katılım bankalarının, katılım bankacılığının tanıtımına katkı sağlayacağını ve toplumun farklı kesimlerine ulaşabileceğini düşünüyor musunuz?

Muhakkak olacaktır böyle bir şey.Kamu katılım bankalarının devlet ortağı olması sebebiyle müşteri nezdindeki güvenirliliği daha fazla oluyor bu sebeple de ister istemez o bankaların bu konuda belli bir avantajı da söz konusu ve reklam açısından kendi kaynaklarını da kullanıp farklı kesimlere tanıtım yapabilirler. Âmâ bu tek başına yeterli değil tabi ki buna bütçe ayrılması belli bir kesimlerde mesai harcamaları gerekmektedir. Bu üniversiteler olabilir sivil toplum kuruluşları olabilir bir takım konferanslar olabilir ben bir miktarda buna inovasyon diyelim ürün çeşitlendirmesi de katarak ilerleyen zamanlarda bir açılım getireceklerini müşteri nezdinde katılım bankacılığı tercih konusunda avantajlı hale getirebileceklerini bekliyorum, umuyorum, düşünüyorum.

4. Katılım bankacılığının önünün açılması için, yetkili merciler tarafından yapılması gereken, beklediğiniz takip ettiğiniz, talep ettiğiniz yeni düzenlemeler var mı?

2023 de normalde malum KKB de öteden beri hedeflediği bir pay var bu ilk etap da % 10 ilerleyen zamanlarda %15 lik kısma tamamlayabilmektir. Ben 2023 için malum konjonktür olarak da Türkiye'nin ekonomisi zorlu süreçlerden geçiyor etrafında savaşlar falan var bunun için %10 luk hedefi uzatacağımı 2023 de ulaşabileceğini düşünüyorum. Bu daha fazla da olabilir bu da dünya ve Türkiye ekonomisinde olumlu yönde gelişmeler olursa belki %10 nun üzerine gelebilir. Benim kanaatim 2023 de %10 banda gelebilir bu da iki katı yapıyor buda başarı olur.

5. 2023'te Katılım Bankalarının sektör payının nereye ulaşacağını tahmin ediyorsunuz?

Mutlaka ben yasal düzenlemeler anlamında meclis tarafında yapılabilecek şeyler olabileceğini düşünüyorum. Bunlar ile ilgili olarak birincisi merkez bankası nezdindeki katılım bankacılığı blokaj oranları vs. kısmen haksız rekabet oluşabiliyor o da şu kısmen BDDK tarafında karşılıklar yönetmeliği tarafında da oluşuyordu bununla ilgili iyileştirmeler oluyor onun çok faydası olacak katılım bankacılığında ilkesel olarak yapılan faaliyetler sonucu elde edilen kar payı paylaşıldığı için bur da neticede kar paylaşıldığı gibi zararında paylaşılması söz konusu bu zamana kadar negatif tamamen zarar söz konusu olmamış kardan zarar olmuş. Buda riski de dikkate alarak yasal düzenlemelerde biraz daha katılım bankacılığında sermaye zorunlulukları bu bağlamda karşılıklar yönetmeliğindeki bazı sorumluluklarının daha azaltılmasını düşünüyorum bu da katılım bankacılığının önünü açacaktır.

DAVUT BAŞER

**TÜRKİYE FİNANS KATILIM BANKASI, İSTANBUL AVRUPA-2 TİCARİ
BÖLGE SATIŞ MÜDÜRÜ**

1. Kamu katılım bankalarının personel ihtiyacını mevcut katılım bankalarından karşılması sorun mudur yoksa bir avantaj mıdır?

Kamu bankalarının mevcut katılım bankalarından personel ihtiyacını karşılmasıyla birlikte aynı müşterilere aynı anlayışla pazarlama yapılması; beraberinde de yeni bir müşteri kitlesi oluşmasını engellemekte ve sektörel gelişime önemli bir set oluşturmaktadır. Diğer mevduat Bankalarında yapılacak personel alımları farklı bir vizyonla yeni müşteri kitlelerine ulaşma açısından güzel bir anahtar oluşturabilir. Müşterilerin ise aynı personelleri farklı kartvizitlerle karşılarında görmeleri durumu müşteri kitlesine de bir katkı sağlamayacağı kanaatindeyim.

2. Kamu katılım bankalarının sermaye ve marka değeri ile haksız bir rekabet oluşturabileceğini, ilk aşamada mevcut katılım bankalarının pazar payından besleneceğini düşünüyor musunuz?

Personel transferleri ile kesinlikle mevcut katılım bankacılığı müşterilerine yönelmeleri çok olası. Ancak mevcut katılım bankaları bu rekabet içinde kendilerini yenileme noktasında daha yaratıcı bir tutum sergileyebilirler. Bu da katılım bankacılığına pozitif tesir yapacaktır. Sadece ilk aşamada mevcut katılım bankalarının pazar payından besleneceğini düşünüyorum.

3. Kamu katılım bankalarının, katılım bankacılığının tanıtımına katkı sağlayacağını ve toplumun farklı kesimlerine ulaşabileceğini düşünüyor musunuz?

Kesinlikle düşünüyorum. Katılım bankacılığının devlet tarafından da desteklenmesi toplumu pozitif etkileyecektir ve katkı sağlayacaktır. Faizli sistem dışında kalmak isteyen ve bankalarla ilişkide bulunmayan toplumun bir kısım atıl fonları da güven sebebiyle sisteme girebilecektir. Bunun için de yeni şubeler açılması ve müşteriye ulaşılması önemlidir.

4. Katılım bankacılığının önünün açılması için, yetkili merciler tarafından yapılması gereken, beklediğiniz takip ettiğiniz, talep ettiğiniz yeni düzenlemeler var mı?

Bu konuda seminerler düzenlenerek katılım bankacılığına bakış açısının iyileştirilmesi, ülkemiz ekonomisine katkılarının iyi anlatılması katılım bankacılığının önünün açılmasına katkı sağlayacaktır. Hala toplumun büyük kesiminin katılım bankacılığı konusunda bilgisi bulunmamaktadır.

5. 2023'te Katılım Bankalarının sektör payının nereye ulaşacağını tahmin ediyorsunuz?

Yeni kamu katılım bankaları ile birlikte sektör payını çok daha fazla artırarak; arzu edilen seviyeleri yakalayacağını tahmin ediyorum.

AHMET BATUHAN KARAOSMANOĞLU

**ZİRAAT KATILIM BANKASI, BİLANÇO VE OPERASYONEL RİSK
YÖNETİCİSİ**

1. Kamu katılım bankalarının personel ihtiyacını mevcut katılım bankalarından karşılması sorun mudur yoksa bir avantaj mıdır?

Kamu Katılım Bankaları'nda çalışacak personelin gerek temsil kabiliyeti gerekse Katılım Bankacılığı kurallarına hâkim olması, Kamu Katılım Bankaları'nın itibar riski yaşamaması ve piyasada olumsuz bir algı oluşmaması adına büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda diğer katılım bankalarından sektörü bilen personelin istihdam edilmesini doğru oluyorum. Diğer taraftan devletin istihdam politikasını göz önünde bulundurduğumuzda, mevcut çalışanlar yerine yeni istihdamlar sağlaması gerektiği kanaatini de taşımaktayım.

2. Kamu katılım bankalarının sermaye ve marka değeri ile haksız bir rekabet oluşturabileceğini, ilk aşamada mevcut katılım bankalarının pazar payından besleneceğini düşünüyor musunuz?

Katılım Bankaları'nın Pazar payı her ne kadar %5 ten öteye geçemese de mevcut şartlarda Kamu Katılım Bankaları diğer Katılım Bankalarından önemli ölçüde pay almamaktadır. Konvansiyonel Bankalar büyüdüğü gibi Katılım Bankaları da büyümektedir. Bu kapsamda Kamu Katılım Bankaları diğer Katılım Bankalarının önünde bir engel olmayıp bilakis Katılım Bankacılığı'nın büyümesine destek vermekte; haksız rekabete sebep olmamaktadır.

3. Kamu katılım bankalarının, katılım bankacılığının tanıtımına katkı sağlayacağını ve toplumun farklı kesimlerine ulaşabileceğini düşünüyor musunuz?

Evet; ancak halihazırda katılım bankacılığı henüz istenilen seviyeye gelememiştir. Kamu katılım bankaları her ne kadar bu misyona hizmet etse de, günümüzdeki ekonomik insan modeli sebebiyle ve katılım bankalarındaki fiyatlandırmanın konvansiyonel bankalara göre daha yüksek bir seviyede olduğu göz önünde bulundurulduğunda toplumdaki katılım hassasiyetine sahip olmayan kişilerden katılım bankalarına çok fazla bir talep olmayacaktır.

4. Katılım bankacılığının önünün açılması için, yetkili merciler tarafından yapılması gereken, beklediğiniz takip ettiğiniz, talep ettiğiniz yeni düzenlemeler var mı?

Ülkemiz regülatörü BDDK tarafından katılım bankacılığına ilişkin çeşitli düzenleme ve çalışmalar yapılmaktadır; ancak bunlar henüz taslak aşamasındadır. Sıklıkla zikredilen ortak danışma kurulu, faizsiz bankacılık kanunu ve buna ilişkin düzenlemeler şu an yetkili merciler tarafından taslak olarak oluşturulmaktadır. Şu an ülkemizin içinde bulunduğu durum dolayısıyla bu süreç hızlı ilerlemese de devletimizin bu konuda farkındalığı olduğu görülmektedir.

5. 2023'te Katılım Bankalarının sektör payının nereye ulaşacağını tahmin ediyorsunuz?

İsteğimiz %15 ve üzeri; ancak gerçekçi olmak gerekirse bu payın %8 - 10 u geçmeyeceği kanaatindeyim.

ŞAHİN SOLMAZ

VAKIF KATILIM BANKASI DUDULLU ŞUBE MÜDÜRÜ

1. Kamu katılım bankalarının personel ihtiyacını mevcut katılım bankalarından karşılaması sorun mudur yoksa bir avantaj mıdır?

Kamu Katılım Bankalarının, ilk kadrolarını Katılım Bankacılığı ve uygulamaları konularında nitelikli personel istihdam etmelerinin önemli bir avantaj olduğunu düşünüyorum. Hem nitelikli personel ile sektöre hızlı bir giriş yapmakta hem de sonradan sektöre dahil olan personelin yetiştirilmesi noktasında da tecrübeli personeller aktif rol almaktadır.

2. Kamu katılım bankalarının sermaye ve marka değeri ile haksız bir rekabet oluşturabileceğini, ilk aşamada mevcut katılım bankalarının pazar payından besleneceğini düşünüyor musunuz?

Kamu katılım bankaları, katılım bankaları ile çalışmakta olan ve henüz sektör ile tanışmayan birçok firma ile çalışmalar yapmaktadır. Mevcut katılım bankalarının müşterileri ile de çalıştığı için kısmen pazar payından beslense de , katılım bankacılığı uygulamaları ile henüz tanışmayan gerçek ve tüzel kişilere de ulaşarak sektörün tanımına katkı sağladığı için, aslında mevcut katılım bankalarının da daha rahat ulaşabilecekleri bir pazarın oluşmasını sağlayarak tüm sektöre fayda sağlamaktadır.

3. Kamu katılım bankalarının, katılım bankacılığının tanıtımına katkı sağlayacağını ve toplumun farklı kesimlerine ulaşabileceğini düşünüyor musunuz?

Kamu katılım bankaları, kamunun gücü ve marka değeri ile mevcut pazara ulaşmak ve sektör için yeni pazarların oluşturulması noktasında çok daha aktif ve avantajlı konumdadır. Bu sebeple özellikle toplumun tüm kesimlerine katılım bankacılığının tanıtılması ve sektörün büyümesi noktasında ciddi katkılar sağlayacağı kanaatindeyim.

4. Katılım bankacılığının önünün açılması için, yetkili merciler tarafından yapılması gereken, beklediğiniz takip ettiğiniz, talep ettiğiniz yeni düzenlemeler var mı?

Katılım Bankaları ve uygulamaları farklı çözümlerin olmasının imaj kaybına sebep olduğunu bu sebeple de uygulamalar hususunda yeknesaklığın sağlanması gerektiğini düşünüyorum. Bu kapsamda, BDDK ve sektör temsilcileri tarafından Faizsiz Finans Kanun Taslağı üzerinde çalışmalar yapılmakta ve kısa süre içerisinde nihayete erdirileceği beklenmektedir. Ayrıca yeni kamu katılım bankalarının sektöre girmesi beklenmekte olup sektörün gelişimi noktasında önemli katkılar sağlayacağı kanaatindeyim.

5. 2023'te Katılım Bankalarının sektör payının nereye ulaşacağını tahmin ediyorsunuz?

Yeni kamu katılım bankalarının da sürece dahil olması ile 2023'te Pazar payının %10'un üzerine çıkacağını tahmin ediyorum.

